

ΛΙΓΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ

Με χαρά μαθαίνουμε, ότι η Έκταρσία Ελευθεράκων Μελετών, το Σωματειακό αυτό τμήμα του Ελευθεράκειου κόσμου, που έχει δύσκολη αλλά και υπεύθυνη όσο και ιστορική αποστολή, αποφάσισε να πυκνώσει τις τάξεις της, με την έγγραφη νέων μελών, δίνοντας μια πλατύτερη έρμηνεία στις σχετικές Εκταρσιακές της Διατάξεις.

Εφ'αγράψαμε και εις το προηγούμενο τεύχος μας, ότι οφείλει να περιλάβει στα μέλη της όλους εκείνους τους Ελευθεραίους που μπορούν να δώσουν «δείγματα γραφής».

Εις τι θάρθη κάποια στιγμή, που δεν θά υπάρχουν ανάμεσά μας ένας Ακαδημαϊκός Γρηγόρης Εκταρσίας, ένας Μιχαήλ Πετρόχειλος, ένας Ηδώνος Φύλλης, η κόρη ενός Γεώργιος Κ. Κομηνός, ένας Γεώργιος Λεοντίνης, και πολλοί άλλοι, που διάφορες υποχρεώσεις τους αναγκάζουν να μένουν μακριά από τις ζωντανές παρουσίες τους στον πνευματικό μας χώρο. Εκεί ακόμη, τόσοι και τόσοι που μπλεγμένοι σε κάποια γρανάζια καθημερινότητάς δεν απλώνουν τα φτερά τους, μόνον και μόνον γιατί τους απασχολεί το αύριο.

Εκεί ελπίζουμε σε θέση να γνωρίζουμε, ίσως καλύτερα από κάθε άλλον, το πόσο νέο και ζωντανό πνευματικό δυναμικό, διαθέτει σήμερα ο τόπος μας. Τόσο στο έσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Επάρχουν όμως, και οι άδικαιολόγητα θραδυνούμενες, ανάμεσα στους άπολους θρίσκατοι και ένας μεγάλος αριθμός καταξιωμένων επιστημόνων μας, που θά έπρεπε πρώτοι αυτοί να δώσουν το παράδειγμα, για την συνέχιση της παρουσίας του Ελευθεράκειου πνεύματος στην Ελληνική Εραρματεία.

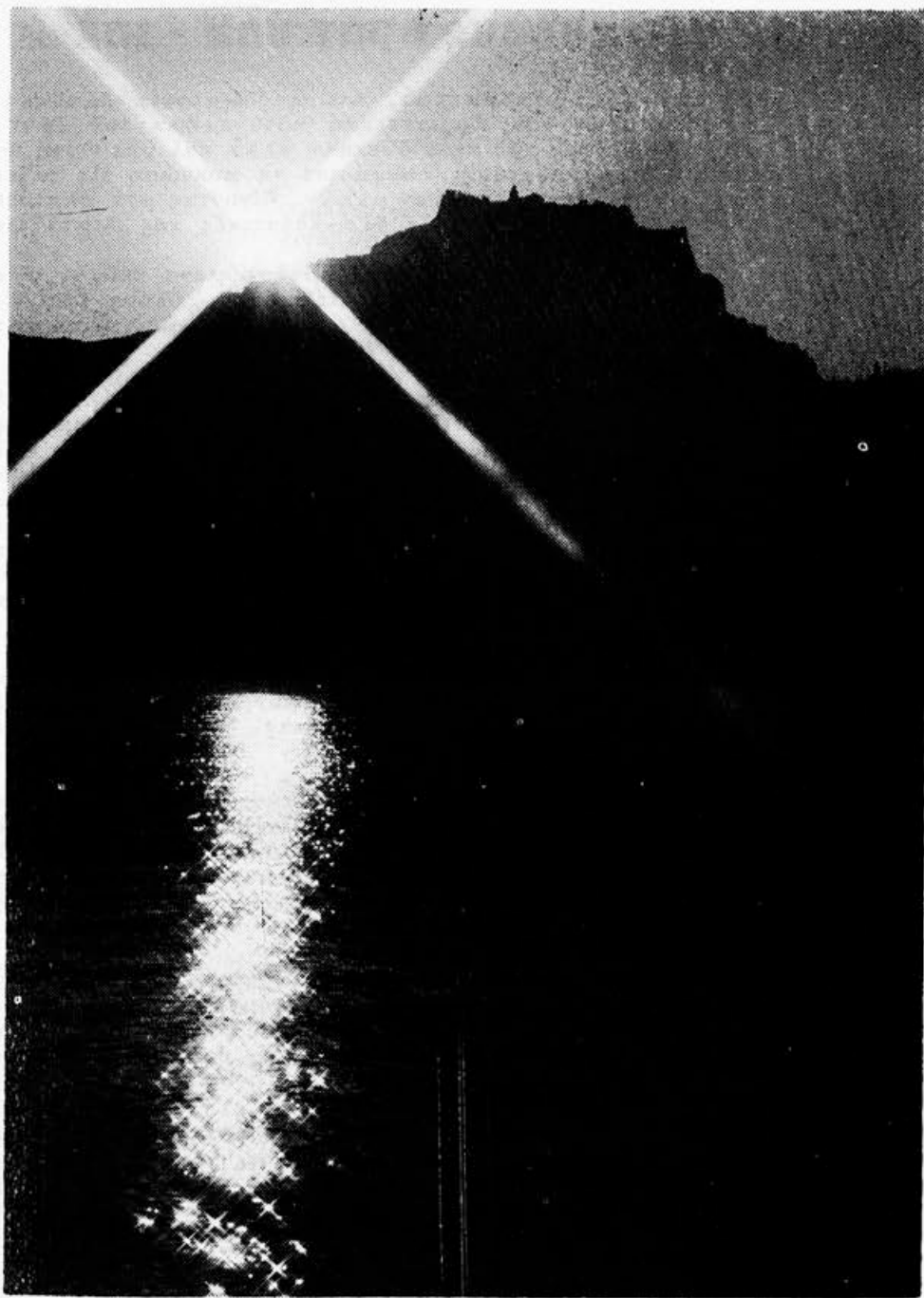
Θά το επαναλάβουμε ακόμη μία φορά, ότι η κλειστή και έσωστρεφής πνευματική Ελευθεράκη κοινωνία, θά πρέπει κάποια στιγμή να απελευθερωθί και να δώσει ό,τι καλύτερο διαθέτει στο εφύδ και πλαγύτερο Ελληνικό κοινό.

Ευτυχώς, που υπάρχει σήμερα στην διεθνή χώρο των εικαστικών τεχνών ένας Ελευθεντιανός, για να προβάλλει το Ελευθεράκειο όνομα. Όλοι οι άλλοι, οι τόσο αξιόλογοι, οι τόσο θαυεζς στοχαστές του πνεύματος, που είναι και τί προσφέρουν στην μικρή μας Εκταρσία.

Ελπίζουμε ίσως λίγο, άτεγκτοι, στο σημείο αυτό, αλλά ός μάς το συγχωρήσουν, γιατί άγαπάμε τόν τόπο μας και δεν θά θέλαμε ποτέ και με καμμία δύναμη να μάς θεωρούν σαν ούραγους του νεοελληνικού πνεύματος, ενώ μπορούμε κάλλιστα να γίνουμε πρωτοπόροι.

Άρης Η. Τσιτσίκας

Φωτογραφικά παιχνίδια

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΡΡΕΜΗΑΝΑ

«Ήλιοπαιχνιδίσματα στο Κάστρο»

Καυάλι καθημέρα

Με τους παρακάτω ωραίους στίχους η άλλοτε Ειρηνοδίκης Κυθήρων και έπειτα Αθηνών Μαρία Πυλαρίνου τραγουδά τις ομορφιές του Νησιού μας. Τραγουδά το Καυάλι, το Κάστρο, το Μπελ Βεντέρε...

Δυό λιμανάκια ζωγραφιά!
γαλάζια φαντασία!
Φωλιές Ναϊάδων και Νυμφών,
Νηρηίδων και Τριτώνων,
φωλιές ερώτων και φιλιών
νεραΐδογεννημένων.

Εκεί, στο φεγγαρόφωτο,
στήνουν χορό οι νεράιδες,
και πέπλ' αραχνογάλαζα
λικνίζουν στον αέρα
κι υψώνουνε στον ουρανό
θροίσματα, φλοιδίσματα,
κυματισμούς εξαίσιους,
σιωπές λαχταριστές,
που ανθρώπους ψυχοπαίνουνε,
κι ανθρώπους ψυχοφέρνουν
στα πλάτεια τα χιμαιρικά,
τα γαλαζοντυμένα.

Ασημοκαπνισμένα,
φαντάζουν ξωτικά,
τα γραφικά λοφάκια του
που τους γιαλούς χωρίζουν,
που κει πανηγυρίζουν,
στο ένα ο Φάρος — βασιλιάς —
απλώνει την πορφύρα
στης αύρας την αρμύρα,
και την ξανατραβά·

Και πάλι απλώνει τα φτερά
τα πορφυρά
στο νεραΐδοσπαρτο γιαλό,
και ρυθμικά χορεύει,
κι ο 'Αη - Γιώργης αγναντεύει
στο πλάϊ του σεμνός.

Και στα θαβεία μεσάνυχτα
πιασμένες χέρι - χέρι
νύμφες, νεράιδες γαλανές,
κυματιστές γοργόνες,
— κοιμούνται οι Ποσειδώνες —
ξεφεύγουν αλαφρές.

Φτερά βάζουν στο πόδια τους
φτερά βάζουν στα χέρια.
Γαλάζια περιστέρια,
ονειροφαντασιά!

Το Μπελ Βεντέρε, σύγκορμο,
λουσμένο στη δροσιά,
αναρριγιά κι απλώνει
διαμαντικά κι ασημικά
να τις καλωσορίσει.

Το Κάστρο έχει ξυπνήσει.
Οι αρχόντισσες στητές
επάνω στα χαλάσματα,
στο ξωτικό μελίσσι
απλώνουν ξυπνητές
τα χέρια τους τα κέρνα·
ροδόφυλλα το ραίνουν·
— κρυφά φιλιά που μένουν —
στον τόπο τους ζεστά.
Τα χέρια τους τα κέρνα...
Χαμόγελα αέρινα...
ονείρατα θαμένα...
πετούν κοπαδιαστά!

Και φεύγουν
Και μακραίνουνε
του ονείρου οι ρουφήχτρες
με τ' απαλό το ξύπνημα
των ρόδων της αυτής·
για το βασίλειο της σιγής,
το γαλανό λιμάνι,
την κρύφια τους φωλιά,
που απλώνει τις δανδέλες του
πούχει μ' αφρούς υφάνει,
μ' ερωτικά φιλιά,
επάνω από τον ύπνο τους.

Νανούρισμα τ' αέρα...

Μιακρυά ξυπνά η μέρα.
Το Κάστρο είναι στητό
Δηγιέται ο Φάρος στην Αυγή
Του 'Αη - Γιώργη το ξωκλήσι
τ' όνειρο πούχει ζήσει
λούζεται στα νερά
τα γαλανά,
τ' αγιάζει,
κι όλη η φύση μοιάζει
τραγουδι πέρα ως πέρα
Καυάλι, Καλημέρα!

ΜΑΡΙΑ ΠΥΛΑΡΙΝΟΥ

Ειρηνοδίκης

Πατρικό φίλτρο

ΧΑΡΑΛ. Ε. ΚΡΙΘΑΡΗ

Της Ελληνικής Εταιρείας Ιατρών Λογοτεχνών

Στάθηκε κάποιος, στην εξώπορτα του κήπου. Διάβασε τη μεγάλη ταμπέλα. Είχε τόσο πλησιάζει τα μάτια του, θά 'τανε μύωπας φαίνεται.

Έβγαλε τα γυαλιά του, τα σκούπισε, τα ξαναφόρεσε, ξαναδιάβασε τη ταμπέλα με προσοχή. Ύστερα τον είδα να κάνει το σταυρό του, κάτω χαμηλά στο στήθος του, ...ίσωσε τη γραβάτα του, κούμπωσε το σακκάκι του. Σταμάτησε. Αποφάσισε ν' ανοίξει την εξώπορτα.

Διέσχιζε αργά τον κήπο, κι ανέβαινε, λες πολύ κουρασμένος, τις πέντε μαρμάρινες σκάλες, της βεράντας του ιατρείου. Σήκωσε το χέρι του ως το κουδούνι... μα δεν το χτύπησε. Έμενε ακίνητος σκεπτικός. Έκανε να ξανασηκώσει το χέρι του, μα το κατέβασε. Γύρισε προς τη σκάλα, την κατέβαινε διστακτικά. Βγήκε στο πεζοδρόμιο κι εξαφανίστηκε.

Τον έβλεπα πίσω από το μισόκλειστο παράθυρο του ιατρείου μου. Είχε τελειώσει το απογευματινό επισκεπτήριο, άρχιζε να νυχτώνει. Περιποιημένη η εμφάνισή του, τα λιγοστά άσπρα μαλλιά του, καλοχτενισμένα στα πλάγια πάνω στη φαλάκρα του, γκριζα ρούχα, μαύρο παλτό, γύρω στα εξήντα του, όχι από τους συνηθισμένους τύπους τούτης της εποχής. Μου φάνηκε πνευματικός άνθρωπος. Ποιος ξέρει τί θα τον απασχολεί, τί μαράζι θα τον τρώει.

Μου θύμισε κάποιον άλλο μου άρρωστο, που φοβόταν να μπει στο ιατρείο, «ως φοβερός ο τόπος ούτος γιατρέ μου!! Οι ακτίνες αποκαλύπτουν την πραγματικότητα, δε σου αφήνουν περιθώρια ελπίδας. Στο κεφάλαιο της υγείας γιατί να είναι τόσο αποκρουστική η αλήθεια;» Με ρωτούσε.

Την άλλη μέρα, πρωί - πρωί, την ώρα που έβγαινα για το Νοσοκομείο, νάτος στην εξώπορτα.

— Είναι μέσα ο γιατρός; με ρωτάει χαμηλόφωνα. Πρόσεξα πίσω από τα χοντρά γυαλιά του τα μάτια του. Ήταν δυό σχισμές. Μισόκλειστα τα βλέφαρά του, σιγώπαιζαν, λες και τα ενοχλούσε το φως.

— Εγώ είμαι, κύριε.

— Μπα, και πόσο χρονών είστε; απόρησε.

Μου φάνηκε αστεία η άξαφνη ερώτησή του. Γέλασα.

— Με συγχωρείτε, αλλά σας νόμιζα πιο μεγάλο. Για γιατρός είστε πολύ νέος. Με συγχωρείτε, χαίρετε.

— Χαίρετε, Κύριε.

— Έφυγε. Δεν του γέμισα φαίνεται το μάτι είπα, και συνέχισα το δρόμο μου.

Στο απογευματινό επισκεπτήριο, τον είδα να κάθεται στην αίθουσα αναμονής... Όχι! νάτος πάλι, κάνας ψυχοπαθής θα είναι.

Διάβαζε ήρεμος ένα χαρτί, περίμενε τη σειρά του.

Πέρασαν δυό ώρες, έφυγε και ο τελευταίος άνθρωπος, έμεινε μόνος πια στο σαλόνι και περίμενε.

— Ο κύριος παρακαλώ; Περάστε. Σηκώθηκε, μπήκε στο ιατρείο, στάθηκε όρθιος μπροστά μου.

— Έχετε παιδιά, γιατρέ; η πρώτη του ερώτηση.

— Δεν είμαι παντρεμένος...

— Θα παντρευτείτε, δεν μπορεί... έ, λοιπόν, προσέξτε αυτό που θα σας πω. Εδώ σταμάτησε. Τρέμανε τα χείλη του από συγκίνηση.

— Σας ακούω.

— Μην κάνετε ποτέ... ένα παιδί!!

Ξανασταμάτησε. Έκλαιγε. Έβγαλε τα γυαλιά του, σκούπισε τα μάτια του...

— Καθήστε Κύριε, καθήστε, πήγα να τον βοηθήσω.

Εκείνος σωριάστηκε στην πολυθρόνα, και έκλαιγε. Δεν είχα τί να του πω. Κάθησα κι εγώ, περίμενα να συνέλθει.

— Λοιπόν, μη κάνετε ποτέ ένα παιδί... ή πολλά δύο, τρία, τέσσερα μακάρι ή κανένα, στη συνέχεια θ' ακούσετε. Τώρα, πριν απ' όλα, θέλω να με συγχωρήσετε για την πρωινή μου συμπεριφορά. Ο Καθηγητής μου μίλησε για γιατρό μεγάλης πείρας, και υπέθεσα πως θά 'σαστε συνομήλικός μου. Ό-

ταν σας είδα το πρωί, τον ξαναρώτησα μήπως έκανε λάθος. Μ' εβεβαίωσε, ότι για σας μου μιλούσε. Θα με πείτε, σχολαστικό ίσως, μα εδώ, δεν πρόκειται περί παρωνυχίδος, γιατρέ μου,... πρόκειται για τη ζωή του μονάκριβου παιδιού μου της δεκαεξάχρονης κορούλας μου, που προσβλήθηκε από την τρομερή αρρώστια... Δεν μπόρεσε να συνεχίσει, έκλαιγε. Ευτυχώς είναι στην αρχή...

— Μου φαίνεται, τον διέκοψα, πώς είστε από τους ανθρώπους, που παθαίνουν εύκολα πανικό και κάνουν σημαντικά τα ασήμαντα.

— Ασήμαντη, γιατρέ μου, είναι η αρρώστια του παιδιού μου; Μα τί λέτε; με απογοητεύετε. Θέλω να μπειτε στο δικό μου συναισθηματικό κόσμο.

— Όχι, δεν μπαίνω.

— Γιατί;

— Γιατί είναι άρρωστος. Εσείς θα 'ρθείτε σε μένα. Θα θεραπεύσω πρώτα εσάς, του είπα χαμογελώντας. Πάσχετε από νοσηρό συναισθηματισμό. Είχα αποτυπώσει την εικόνα του, όταν ήρθε ως την πόρτα μου, έφυγε, ξαναήρθε αναποφάσιτος, σχολαστικός από τις πρώτες του κουβέντες.

— Και όπως συμβαίνει, συνέχισα, πολύ συχνά αυτοί οι συναισθηματισμοί του περιβάλλοντος του ασθενούς, έχουν δυσμενείς επιπτώσεις, στην όλη πορεία της αρρώστιας του.

— Γίνεσθε μάντης κακών, γιατρέ μου, με διέκοψε δυσαρστημένος.

— Διαπιστώσεις κάνω, όχι μαντείες. Μα εσείς, πάσχετε, υποφέρετε, θέλω να πω περισσότερο από την κόρη σας. Εκείνη, θα διακρίνει τις υπερβολές, και δεν μπορεί, παρά ν' αντιδρά στις κουραστικές εκδηλώσεις σας. Έτσι δεν είναι;

— Πώς το υποθέσατε αυτό;

— Δεν το υποθέτω, το πιστεύω. Είναι η φυσική αντίδραση κάθε αρρώστου, στις υπερβολές εκείνες, που του θυμίζουν συνεχώς την αρρώστια του.

— Συμβαίνει να μην με νοιώθει κι εκείνη.

— Μα εκείνη, απλώς αμύνεται.

— Αμύνεται κανείς όταν υφίσταται επίθεση!

— Συμφωνώ. Οι υπερβολικές φροντίδες σας, είναι επίθεση κατά του ηθικού της. Και το ηθικό του αρρώστου, όπως θα ξέρετε, πρέπει να δρίσκεται πάντοτε στο ψηλότερο δυνατό επίπεδο. Το θέλει σαν άμυνα του οργανισμού ο γιατρός εναντίον της νόσου, και το επιζητά ο άρρωστος, με το δικό του, ανομολόγητο τρόπο. Όταν εκδηλώνεις, αγάπη, τρυφερότητα, λατρεία... μετά δακρύων, σ' ένα βαριά άρρωστο, εκείνος το βλέπει σαν αποχαιρετισμό. Δεν τον θέλει τον αποχαιρετισμό, δε θέλει να

πεθάνει. Και όποιος του το κάνει αυτό, δημιουργεί άθελά του, πολύ κακές σχέσεις μαζί του. Τον απεχθάνεται.

— Μα τί λες, γιατρέ μου, αυτός λες να είναι ο λόγος, που μου φέρεται τόσο σκληρά η κόρη μου;

Έμεινε σκεπτικός, κοιτάζοντας το πάτωμα. Τον άφησα έτσι αμίλητο, ακίνητο, να σκέφτεται, επεδίωκε αυτοσυγκέντρωση. Τα φρύδια είχαν φτάσει ως τη μέση του μετώπου του. Τα μάτια του κλειστά... και ξαφνικά σαν να πήρε από κάπου παράγελμα, σηκώνεται...

— Συγνώμη, κορούλα μου, πόσο σ' αδίκησα παιδί μου. Μου παίρναγε καμιά φορά από το νού μου πως μπορεί νά ήσουν και λιγάκι... μα τόσο δα λιγάκι αχάριστη όμως δεν ήσουν... το ξέρω εγώ δεν ήσουν. Τώρα μου τα εξήγησε όλα ο γιατρός. Συγχώρεσέ με, χρυσό μου παιδί, σε είχα τόσο αδικήσει, σ' έπνιγε η αγάπη μου... κι εγώ... χαμπάρι δεν είχα. Είχα φύγει από τη λογική, τώρα την ξαναδρίσκω.

Αισθάνθηκα βαθειά συγκίνηση με την απολογία στο παιδί του. Γυρίζει σε μένα, και μου λέει με αποφασιστικότητα!

— Γιατρέ, αλλάζω από τούτη τη στιγμή. Θα με βοηθήσετε όμως και σεις. Παραεκτρεπόμενο... θα με ανακαλείτε στην τάξη!

— Μα, για πέστε μου, γιατρέ μου, πώς τα καταλάβατε όλα αυτά; ή μάλλον πώς τα συμπεράνατε, αφού ακόμα δεν την είδατε, δεν την έχετε εξετάσει!

— Αρχίζω από σας πρώτα την εξέταση. Έτσι αρχίζω. Από την εξέταση του στενού περιβάλλοντος του ασθενούς...

— Δηλαδή με εξετάσατε εμένα τώρα;

— Μάλιστα, σας εξέτασα, και σας είπα τη διάγνωσή μου: Παθολογικός συναισθηματισμός, που σας οδηγεί μακριά από την πραγματικότητα με συνέπεια, δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία της κόρης σας.

— Αυτό το τελευταίο πολύ με πληγώνει. Μ' έχετε κυριολεκτικά ανατάμει, γιατρέ μου, και μου τ' έλεγε και η γυναίκα μου πως είμαι υπερβολικός. Κατάλαβα και πίστεψα τώρα πως το πατρικό φίλτρο, βαρύ, επίμονο, κουραστικό, εξουθενωτικό, για το ηθικό του παιδιού μου, δημιουργεί, και αντιμετωπίζει αντίδραση, γιατί όχι, και αποστροφή ακόμα, από ψυχολογικά αίτια, που πρώτη φορά, εσείς μου αναπτύξατε. Παραδέχομαι τη θεωρία σας, και χαίρομαι που θα σας έχουμε γιατρό μας. Θα ευχαριστήσω τον καθηγητή.

Μου έδωσε τη διεύθυνση, ορίσθηκε ραντεβού, στις έντεκα το πρωί, θα εξετάσω την κόρη του.

Όταν τῆλειωσα την εξέταση της χαριτωμένης κόρης του:

— Η Λούση, λέω, θα γίνει εντελῶς καλὰ, πολὺ γρήγορα. Δεν χρειάζεται καμιά ἄλλη θεραπεία. Θα κάνει μόνο, αὐτὰ που εἶπε, ο καθηγητῆς.

Ψύχραιμη ἡ κοπέλα, ἀκούγε μόνο.

— Λούση μου, τί ἔχεις να πεις, κοριτσάκι μου; ρωτᾷ χαρούμενος ο πατέρας της. Τούριξα μια ματιά, χαμογέλασε...

— Καημένη πατέρα! Ἐχασες ὅλες τις ἄλλες ωραίες ιδιότητες, και ἔμεινες μόνο πατέρας... ἕνας τόσο δα μικρὸς και ἀσημαντὸς πατερούλης. Χαράμιστῆκες. Πού εἶναι ἐκεῖνες οἱ ωραίες συζητήσεις μας που πλούτιζαν το μυαλὸ μου. Πόσο σε θαύμα-

ζα τότε... και τώρα, ...μετράμε... — Λούση μου, χθες ἔβηξες πέντε φορές, σήμερα ὁμως, ἔβηξες ἐννέα, τί να συμβαίνει; να φωνάξουμε το γιατρὸ. Μα εἶναι πράγματα αὐτὰ, γιατρὲ μου; Και ἀπὸ πνευματικὸ Κολοσσὸ που τον ἤξερα, τον βλέπω τώρα να γίνεται ἕνα μικρὸ ἀνθρωπάκι. Δεν τον ἀπασχολεῖ τίποτ' ἄλλο. Μου δίνει την ἐντύπωση, πως εἶμαι... ἐτοιμοθάνατη. Βοηθήστε τον γιατρὲ να συνέλθει, σας παρακαλῶ γιατρὲ. Εγὼ δεν εἶμαι ἡ ἀρρωστη, ο πατέρας μου εἶναι ο ἀρρωστὸς. Δε θέλω να βολῶσει περισσότερο το μυαλὸ του...

Ὅπως καθόμαστε ἐτσι ἀπέναντι, κυταζόμαστε, και οἱ ματιές μας λέγανε πολλὰ.

Ἐπαιρνε το δεύτερο μάθημα, τώρα ἀπὸ την κορούλα του.

Γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς Μεσογειακῆς ἀναιμίας

Παιδιά μου
ας ἦταν ἡ ματιά μου
να ρόδιζε τα χεῖλή σας
ο ιδρώτας μου θάλασσα
να χαίδευε την ἀγουρη πνοή σας
κι ο στεναγμὸς μου σταυραητὸς
για να σας δείχνει τ' Ἅγιο Φως.

Το δάκρυ μου ας ἦτανε
δυὸ στάλες ευλογία
να ἐσμιγαν στο χᾶδι μου
Χριστὸς και Παναγία.

Το αἷμα μου ας ἔτρεχε
ποτάμι στην πληγὴ σας
να χωρίζε το θάνατο
ἀπὸ την λύτρωσή σας.

Και τοῦτα ἔδω τα χέρια μου
ας ἦταν μεσ' τ' ἀστέρια μου
δυὸ σκάλες ευτυχίας
να φέρνουν στην καρδιά σας
χρυσὴ βροχὴ τα ὄνειρά σας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡ. ΦΑΤΣΕΑΣ

Ὁ θάνατος τῆς προξενήτρας

Ὅταν συνήλθε ἀπὸ τὴν ἐκπληξη καὶ ἡ οργὴ τῆς καταλόγισε, ἀπὸ μείνει νὰ κοιτάζει τὴν ἄρρωστη βουδῆ. Θαρρεῖς, χαϊρέκακα. Ὁγκὸς ἀτήμαντος ἡ ἄλλη, στὰ λευκὰ μέσα λερωμένα σεντόνια. Νὰ συγκοινωνεῖ μετὰ τὴ ζωὴ... μετὰ τὰ σωληνάκια... Ἐνὰ γιὰ τὸν ὀρό, ἄλλο γιὰ τὸ αἷμα. Καὶ μετὰ τὴ συσκευὴ ὁ-συγόνου νὰ τὴν τροφοδοτεῖ συνέχεια.

Σηκώθηκε καὶ ξαναπλησίασε. Ἡ ἄρρωστη: ἕνα βλέμμα καρφωμένο στοὺς ταβάνι. Νὰ ταξιδεύει κιόλας τὸ ταξίδι τῆς. Πού; Κανένας δὲν τόχε ξεκαθαρίσει.

Στὴ βαθιὰ, στὴ μοναδικὴ πολυθρόνα τοῦ θαλάμου, ἡ Μαριγὴ εγκαταλείφθηκε ὀριστικὰ στὴν τα-ραχὴ τῶν ἀναμνήσεων.

Γεννημένη σ' ἕνα χωριὸ τοῦ Τσιριγίου εἰρηνικὸ καὶ ξεχασμένο. Ζούσε, μοναχοπαίδι, μετὰ τοὺς γονι-οὺς τῆς. Ταπεινά. Εκκεῖ, μέχρι τὰ δεκάξι τῆς. Με-τὰ ἡ πορεία τῆς μπερδεύτηκε, ξεστράτησε.

Απὸ τὰ μέσα χωριὰ, ἔφτασε σπιτί τοὺς μὴ μὲ-ρα μὴ γνωστῆ τῆς μάνας τῆς μετὰ σπουδαία, καθὼς ἔλεγε, μαντάτα. Γιαννοῦ τὴ λέγανε. Μ' ἕνα προξε-νιό! Ἡ Μαριγὴ λίγα τόλμησε νὰ ρωτήσῃ. Οἱ γο-νεῖς τῆς εἶχαν ἀκουστὰ ὅτι τὸ παλικάρι ἔχει διός, νειάτα, ἦτανε καὶ δουλευτῆς... Τί ἄλλο θέλανε;

Πὼς τὸ κορίτσι ἀγαποῦσε κρυφὰ κάποιον συγχω-ριανό τῆς, ποῖος νὰ τὸ σκεφτεῖ; Τὰ χρόνια ἐκεῖ-να λίγες, ἄλλωστε, κάνανε τὸ κέφι τοὺς. Απὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ προξενήτρα ἡ κυρὰ - Γιαννοῦ ἐρχό-τανε καὶ ξαναρχότανε. Συχνὰ κουβαλοῦσε καὶ κα-λοῦδια, δῶρα τοῦ γαμπροῦ...

Ὁ γάμος, τελικὰ, ἐγένε μετὰ γιορτὲς καὶ πανηγύ-ρια. Ἐτσι, λοιπόν, βρεθῆκανε μόνοι τοὺς τῶρα οἱ δύο. Μπροστὰ στὴ ζωὴ καὶ σ' ὅσα κατατρυφανοῦνε τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ γάμος δὲν ἐνώνει. Ἡ ἐνωση γί-νεται μόνο μετὰ τὴν ἀγάπη. Ἀργησε νὰ τὸ καταλά-βῃ ἡ Μαριγὴ.

Μα καθὼς τὰ χρόνια περνοῦσαν, καὶ τὸ πρῶτο τοὺς παιδὶ ἀκολούθησαν ἄλλα δύο, τὸ μεγάλο μέ-σα τῆς κενὸ ἀρχισε νὰ φουσκώνει... νὰ γιγαντῶ-νῃ... Ἡ μοναξιά τῆς τὴν ἔκανε νὰ φιλοσοφεῖ. Κα-θὼς τῶρα προσπαθοῦσε νὰ ζυγίσει ἀντικειμενικὰ τὸ σὺντροφό τῆς, πολλὰ τὴν βασανίζανε ἐρω-τῆ ματικὰ. Καὶ σαν, μετὰ τὰ χρόνια, πεθάνανε κι οἱ γονεῖς τῆς, τὰ ἐρωτηματικὰ γίνανε καὶ μὸς καὶ χτικιωμὸς.

Ὁ ἀντρας τῆς, ἀγνωστος στὴν ἀρχή, παρέμεινε ἀγνωστος ἀκόμα. Τὸ μυαλό τοῦ συνέχεια στὰ πρό-βλεπτα καὶ στὴς κατσίκες. Τὰ χωράφια, ἡ συνηθισμέ-νη τοῦ ἀπασχόληση. Τὸ καφενεῖο, ἡ σπάνιά τοῦ ψυχαγωγία. Ἀνθρώπος χωρὶς τρυφερότητα. Χωρὶς, ἀλλήμονο, στάλα χιούμορ. Φανατικὸς καὶ μισαλλό-δοξος στὰ λίγα ποὺ πίστευε. Κάποτε ἐκλέχτηκε καὶ στὸ κοινοτικὸ Συμβούλιο. Δὲν τὸν κάνανε Πρό-εδρο καὶ παραιτήθηκε!

Τὴν ἀδιαφορία τῶν πρώτων χρόνων ἀντικατέστη-σε τῶρα ἡ φαγωμάρα. Ὅλα τὰ ἤξερε μόνο ἐκεῖνος! Εκκεῖνη ἔπρεπε, σκλάβά τοῦ, νὰ τὸν υπακούει. Χω-ρὶς γνώμη δική τῆς διαφορετικῆ. Ὅσο γιὰ τὴν ἰδι-αίτερη ζωὴ τοὺς, τὴν ἐρωτικὴ, κάθε σμίξιμο καὶ διασμός, ἀφοῦ μόνο γιὰ τὴν ευχαρίστησή τοῦ νοια-ζότανε. Καὶ διόλου γιὰ τὸν ἄλλο. Ὅμοια, τάχα, τοῦ κάθε παντρεμένου ἡ ζωὴ;

Σίγουρα, ὄχι! Στιγμές - στιγμές τὰ ριχνε στὴ μοῖρα τῆς. Ἀλλοτε τοὺς γονεῖς τῆς. Ἀλλοτε στον εαυτὸ τῆς πλὴ υποτάχθηκε. Μα πῶς συχνὰ κατα-ριότανε τὴν προξενήτρα ποὺ μῆκε ἀκάλεστη στὸ διάβα τῆς καὶ λοξοδρόμιασε τὸ ριζικὸ τῆς. Γιατί νὰ τῆς κάνει τόσο κακὸ; Ποιὸς τὴ διόρισε νὰ παν-τρεύει ἀνθρώπους;

— Τόκανα γιὰ τὸ καλὸ σου! Θαμπούσε ν' ἀ-πολογηθεῖ.

Μα τοῦτο δὲν ἰσχυρίζονται καὶ οἱ λογιῆς δικτά-τορες; Ὅτι φροντίζουν γιὰ τὸ καλὸ τοῦ λαοῦ; Κά-ποτε κάνουνε καλὸ στὸ λαό. Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα πα-ραμένει. Μετὰ ποῖο δικαίωμα;

Τὰ χρόνια κυλῆσανε γάργαρα νερό. Μέχρι ποὺ κάποτε ὁ ἀντρας τῆς ἐγένε μακαρίτης. Απὸ καρδια-κὴ προσβολὴ ἀναπάντεχη. Εκκεῖ ποὺ τρυγοῦσε στὴ φοδερὴ ζέστη... Τῆς ἐμείναν τὰ τρία ὀρφανὰ καὶ μὴ ζωὴ καταστραμμένη. Κι ὁμως, ἀκόμη δὲν εἶχε φτάσει τὰ πενήντα! Κι ὁμως ἔπρεπε νὰ ζήσουν! Ἀλλὰ, στὸ χωριό, ποτέ!...

Κανόνισε τὰ περιουσιακὰ, πούλησε τὰ ζωντανὰ καὶ μῆκε στὸ καράβι γιὰ τὸν Πειραιά. Σπιτί, τῆς εἶχε καταρῶσει κιόλας ἕνας θεῖος τῆς ποὺ ζούσε στὴν πρωτεύουσα. Ὅσο γιὰ δουλειά, ἔπρεπε μὴ-νάχη νὰ τὸ κυνηγήσῃ. Ἐτσι σαν τῆς προτείνανε νὰ πηγαίνει νυχτερινὴ σε γειτονικὸ Νοσοκομεῖο καὶ μετὰ πληρωμὴ καλὴ, δέχτηκε.

Εκείνο το απομεσήμερο την πήρε η Προϊσταμένη στο τηλέφωνο.

— Το βράδυ σε θέλω για ξενύχτι! Μας φέρανε μιάν ετοιμοθάνατη. Έρχεται κι ο γιός της από την Αμερική. Είναι, έμαθα, από το νησί σου...

Η Μαριγώ αιφνιδιάστηκε. Μπαίνοντας φρόντισε αμέσως να μάθει ποιά είναι. Το Τσιρίγο κρατούσε πάντοτε μέσα της θέση ξεχωριστή. Και σαν είδε πως η άρρωστη ήταν η... Γιαννού, η προξενήτρα, πραγματικά πάγωσε! Τα χρόνια μπορεί να περνούν, αλλά η μνήμη ζει διαιωνίζοντας τα δικά της. Δεν υπάρχει κατάλληλη να τα σβήσει γομολάστιχα. Δεν υπάρχει γι αυτά παραγραφή.

Μέσα της αυτή η γυναίκα την είχε δικάσει και καταδικάσει. Ζούσε όμορφα τη ζωή της πριν τριάντα τόσα χρόνια. Και τ' αγόρι που αγαπούσε την γλυκοκοίταζε και της γλυκομιλούσε. Και ξαφνικά, μπήκε απρόσκλητη η άλλη σκορπίζοντας τη συμφορά. Βέβαια, «για το καλό της»!

Τώρα έμοιαζε τόσο απλό να τραβήξει το σωληνάκι. Μια κίνηση ή... καμιά κίνηση. Ο θάνατος «πρω των πυλών». Είχε φτάσει. Ποιός θα το εξηγούσε διαφορετικά; Θα ήταν όχι εκδίκηση μα η δίκαιη τιμωρία. Μα όχι, δεν θα γινόταν φόνισσα. Εξ άλλου, αυτό θα οδηγούσε την άρρωστη στη λύτρωση. Κάλλιο έτσι, να ψευτοζει και να βασανίζεται...

Ξαφνικά το τηλέφωνο στο γραφείο άρχισε να χτυπά δαιμονισμένα. Εγκατέλειψε τις άτακτες

σκέψεις της κι έτρεξε να το σηκώσει.

— Κούκλα, εδώ Μήτσος! Είσαι να δρεθούμε για φιλάκια;

— Ά, να χαθείς, δλάρκα! Τόκλεισε κι άρχισε να ψάχνει στο ψυγείο για καμιά πορτοκαλάδα. Βρήκε μια, την έχυσε σ' ένα ποτήρι και ξαναγύρισε στο θάλαμο.

Πλησιάζοντας στο κρεβάτι πρόσεξε ότι το σωληνάκι είχε ξεφύγει. Την άγγιξε κι οπισθοχώρησε. Θεέ μου, ήταν νεκρή! Της έκλεισε τα μάτια και με τὰ της σταύρωσε τα χέρια. Αυτός, λοιπόν, είναι ο άνθρωπος; Εδώ τελειώνει ή από εδώ ξεκινά έναν καινούργιο κύκλο;

Σε δυό μέρες, η Προϊσταμένη την πήρε στο τηλέφωνο.

— Κυρά - Μαριγώ, έλα στο Νοσοκομείο! Κάτι σε περιμένει!

Έτρεξε νομίζοντας πως είναι πάλι για ξενύχτι. Της εξήγησε. Την επομένη του θανάτου της γριάς έφτασε επιτέλους ο γιός της από την Αμερική. Της άφησε τότε εδώ έναν σφραγισμένο φάκελλο.

Η Μαριγώ τον άνοιξε με χέρια τρεμουλιαστά. Μέσα, ένα κολλαριστό εικοσαδόλλαρο κι ένα σημείωμα: «Σ' εκείνη που συμπαραστάθηκε στη μητέρα μου στις τελευταίες της στιγμές. Μ' ευγνωμοσύνη!» Αυτά έγραφε.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

Ὁ Ἅγιος Κοσμάς, στὸ Παληόκαστρον

Ὑψηλὰ, ἐπάνω εἰς τὸ Παληόκαστρον (τῆς περιοχῆς, ὡς γνωστὸν, τῆς Παληόπολης) κεῖται ἡ μικρὴ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Κοσμά (ὑψόμετρον περίπου 250 μέτρα).

Εἶναι δίκροχος Παλαιοχριστιανικὸς Ναός.

Περὶ αὐτοῦ ἀναφέρει καὶ περιγράφει ὁ πολὺς Γεώργιος Δημητροκάλλης, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου, εἰς τὸ περισπούδαστον ἔργο του «Οἱ Δίκροχοι Χριστιανικοὶ Ναοί».

Αἱ ἐσωτερικαὶ του διαστάσεις εἶναι μέτρα 4,25X7,10, μέ μεταγενέστερον νάρθηκα 2,65X3,65 μέτρα.

«Ἐξωτερικῶς δίδει τὴν ἐντύπωσιν μονοκλίτου καμαροσκεπούς. Ἐσωτερικῶς ὅμως, διὰ »κιονοστοιχιῶν, ἐκ δύο κιόνων, ἐκάστη, λαμβάνει τὴν μορφήν τρικλίτου βασιλικῆς, ἡ ὁποῖα ὅμως ἔχει ὡς ἐνιαῖαν στέγην τὴν καμάραν. Οἱ κίονες εἶναι Δωρικοὶ μονόλιθοι, ἐκ πῦρου λίθου, προερχόμενοι ἐκ τῶν κτιρίων τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ἐπ' αὐτῶν βαίνουν ὁμοίως Δωρικά κιονόκρανα. Καὶ εἰς τὴν τοιχοποιίαν τοῦ ναοῦ ἔχει γίνεσι χρήσις ἀρχαίου ὑλικού».

Ὁ μικρὸς αὐτὸς Ναὸς πολλαπλὸν ἐνέχει ἐνδιαφέρον. Ἡ Παλαιοχριστιανικὴ του ὁμως ἀξία δὲν θὰ εἶναι τὸ, ἐν προκειμένῳ, θέμα μας.

Περὶ αὐτῆς ἔχουν γράψει κατὰ καιροὺς εἰδικοί, ὡς π.χ. ὁ Παῦλος Λαζαρίδης, Ἐφορος τότε Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, μετέπειτα δὲ Διευθυντῆς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν.

Ἐπίσης καὶ ὁ Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Π. Βοκοτόπουλος.

Ἀσφαλῶς δὲ καὶ ἄλλοι μέλλει ν' ἀσχοληθοῦν ἐν καιρῷ.

Ἄλλη πλευρὰ τοῦ, περὶ τοῦ Ναοῦ αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Κοσμά, ἐνδιαφέροντος, πρόκειται νὰ εἶναι ἐδῶ τὸ θέμα μας.

Καὶ δὴ, ἡ περὶ τοῦ Ναοῦ θεωρία - ἀποψις τοῦ μεγάλου SCHLIEMANN.

Μετ' ἐπιτόπιον ἐμπεριστατωμένην ἐξέτασιν καὶ μελέτην, ὁ SCHLIEMANN ἀπεφάνθη καὶ ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ Ναὸς αὐτὸς κεῖται εἰς τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς θέ-

σιν, ὅπου ἐκεῖτο ὁ ἀρχαῖος Ναὸς τῆς Θεᾶς Ἀφροδίτης.

Τὸ, κατὰ τὸν Πausanίαν, Ἁγιώτατον ἀπάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἱερῶν τῆς Θεᾶς.

Ἄλλ' ὁ Σλήμαν δὲν ὑπεστήριξε μόνον αὐτὸ.

Ὑπεστήριξε καὶ πολλὰ ἄλλα, σπουδαῖα, ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ, ὑψίστης διὰ τὰ Κύθηρα σημασίας.

Καὶ δὴ ὑπεστήριξεν:

α) ὅτι τὰ οἰκοδομικὰ ὑλικά τοῦ κτίσματος τοῦ Ναοῦ αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Κοσμά ἔχουν ληφθῆ ἀπὸ τὰ τοῦ ἀρχαίου Ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης

β) ὅτι — τοῦθ' ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον — δύο (2) κίονες ἐν αὐτῷ εἶναι αὐτοὶ οἱ κίονες τοῦ ἀρχαίου Ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης.

Ἀλλὰ, καὶ πέραν τούτων — τὸ καὶ σπουδαιότερον, τὸ καὶ κυριώτερον — ὑπεστήριξε τὴν ἀποψιν:

γ) ὅτι οἱ δύο (2) αὐτοὶ κίονες, δὲν εἶναι ἀπλῶς κίονες σωζόμενοι ἐκ τοῦ ἀρχαίου Ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης αὐτοῦσιοι, ἀλλ' ὅτι κεῖνται ἐν αὐτῇ ταύτῃ, τῇ ἐν ἡ ἐξ ἀρχῆς εἶχον τοποθετηθῆ, θέσει, ἀμετακίνητοι.

Δηλαδή, κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν, ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ, ὁρολογίαν: — IN SITU.

Τὸ θέμα αὐτὸ, προφανῶς, μεγίστην ἔχει σημασίαν καὶ ἀξίαν, τὸσον διὰ τὴν Ἀρχαιολογίαν γενικῶς, ὅσον καὶ εἰδικῶς διὰ τὰ Κύθηρα.

Κατὰ τὴν θεωρίαν, ὅθεν, αὐτὴν τοῦ Σλήμαν, τὰ Κύθηρα ἔχουν ἓνα ἀνεκτίμητον Ἀρχαιολογικὸν Θησαυρὸν.

Δὲν ἀποσιωπάται ὅτι πρὸς τὴν ἀποψιν αὐτὴν τοῦ Σλήμαν πολλοὶ οἱ διαφωνήσαντες, ἐπηρεασθέντες, ὡς φαίνεται, τὸσον ἐκ τῶν περιγραφῶν διαφόρων κατὰ καιροὺς περιηγητῶν, καὶ δὴ ὠρισμένων ἐξ αὐτῶν, ὅσον, ἴσως, καὶ ἐκ μιᾶς ἐκεῖ πλησίον τοπωνυμίας.

Ὡς ἐπίσης, καὶ πολλοὶ οἱ μετ' αὐτῶν ὁμογνωμοῦντες μελετηταί.

Κατ' αὐτοὺς ὁ ἀρχαῖος Ναὸς τῆς Ἀφροδίτης ἐκεῖτο εἰς ἄλλην τοποθεσίαν.

Ἄλλ' ἡ διαφωνία των δὲν πείθει περὶ τῆς ὀρθο-

τητος τῆς ἀπόψεώς των. Δια πολλοὺς δὲ λόγους.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ενδιαφέρεισαι εἶναι καὶ αἱ ἀπόψεις τῆς ἀρχαιολόγου C. GAVARES τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν.

Ἐν ταύτῳ, δὲν θὰ πρέπει νὰ παροτρᾶται ὅτι αἱ διαφωνίαι αὐταὶ εἶχον ἐκδηλωθεῖ κυρίως ἐν τῇ Ἐποχῇ, καθ' ἣν σφοδρὰ κατὰ τοῦ Σλήμαν ἐξηκολούθει ν' ἀσκεῖται πολεμικῇ.

Πολεμικῇ δὲ ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς Ἐποχῆς τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ εἰς τὴν Τροίαν, ποικιλοτρόπως δὲ καὶ ἀσυστόλως, καὶ ἐπὶ μακρὸν, κατ' αὐτοῦ ἀσκηθεῖσα, μάλιστα δὲ ἐν λοιδορίᾳ καὶ χλευασμῷ.

Κίνητρὸν των ο φθόνος καὶ ἡ συμφυῆς κακοβουλία.

Εἶναι πολυδιήγητα τὰ τῆς κατ' αὐτοῦ πολεμικῆς, ἐξιχνείσης μέχρι καὶ κατασυκοφαντήσεως αὐτοῦ.

Ἡμέτεροι καὶ ἄλλοδαποί, πολλοί, ἐκ φθόνου ὅλοι, εἶχον συνεκστρατεύσει ἐναντίον του λοιδορούντες, χλευάζοντες, κατηγορούντες...

Ἀκόμη δὲ καὶ συκοφαντοῦντες καὶ «... λασπολογοῦντες»...

Δὲν ἠδύναντο ν' ἀνεχθῶν τὸν ἄνδρα αὐτόν, ὁ ὁποῖος, ὑπὲρ πάντα τότε ἄλλον, εἶχε θαυτάτα μελετήσει τὰ Ὀμηρικὰ Ἐπη.

Καὶ ὑπὲρ πάντα, τότε, ἄλλον ἐγνώριζε τὴν Ὀδύσειαν καὶ τὴν Ἰλιάδα.

Ὁ Σλήμαν ἦτο φαινόμενον.

Σημειωτέον, πρὸς τοῦτοις, ὅτι ἐγνώριζε θαυτάτα ἐννέα (9) Γλώσσας (καὶ τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά), ἀπταιστῶς ὁμιλῶν καὶ γράφων αὐτάς. Καὶ τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκμάθει μόνος του.

Ὁ Σλήμαν δὲν ἦτο κοινός, τυχαῖος ἀρχαιολόγος. Αὐτοδίδακτος μὲν ναί, ἀλλ' ὡς, καὶ ἐκ τῶν μελετῶν του, καὶ ἐκ τῶν ἐρευνῶν του καὶ ἐκ τῶν ἐπιτυχῶν ἀνασκαφῶν του, κατεδείχθη, ἦτο κορυφαῖος.

Ἀνώτερος δὲ κατὰ πολὺ τῶν διαφόρων κατηγορῶν του καὶ συκοφαντῶν του.

Τὸ «Τρόπαιον» τοῦ Σλήμαν — ἡ θριαμβευτικὴ του δικαίωσις εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Τροίας, ὡς ἐπίσης, ἀκολούθως, καὶ εἰς τὰς τῶν Μυκηνῶν, κλπ. — εἶχε γίνεῖ δι' ὅλους αὐτοὺς ἐφιάλτης καὶ τὸ «μὴ καθεύδειν» εἶχε γίνεῖ δι' αὐτοὺς δηλητήριο — κίνητρον.

Καὶ ἀπεσβολώθησαν μὲν ὅλοι αὐτοὶ μετὰ τὰς θριαμβευτικὰς ἐπιτυχίας του, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐφησυχασαν, δὲν ἐσταμάτησαν.

Κατέφυγον εἰς νέαν τακτικὴν κατ' αὐτοῦ: — βυσσοδομοῦντες, συκοφαντοῦντες, «λασπολογοῦντες».

Ἡ κατ' αὐτοῦ «λασπολογία» ἐξίχθη μέχρι τοῦ σημείου νὰ λεχθῇ ὅτι, τάχα, τὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Τροίας εὐρήματα δὲν ἦσαν ἐκ Τροίας εὐρήματα,

ἀλλ' ταῦτα ἦσαν «συμμαζέμματα» ἀγορασθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ διαφόρους παλαιοπώλας εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν...!!

Ἀπεκαλύφθη, θεβαίως, καὶ ἐστιγματίσθη ἡ κακοῆθης αὐτῇ κατὰ τοῦ Σλήμαν συκοφαντικῇ πολεμικῇ.

Ἐν προκειμένῳ, μάλιστα, τελευταίως καὶ ὁ ἐκλεκτὸς Ἀκαδημαϊκὸς Γεώργιος Μυλωνᾶς ἀναφέρει καὶ ἀποκαθιστὰ τὴν, ἐν τούτῳ, ἀλήθειαν (ἐν Ἑστία, φύλλα Μαΐου 1986).

Πάντως, οὐδεὶς ποτὲ ἀρχαιολόγος ἐλοιδωρήθη, ἐχλευάσθη ὅσον ὁ Σλήμαν, οὐδὲ ἐσυκοφαντήθη ὅσον αὐτός.

Οἱ βιογράφοι τοῦ Σλήμαν γράφουν, ἀποκαλύπτουν πολλὰ. Αἱ, κατὰ τὴν γνώμην μας, πληρέστεραι βιογραφίαι του, αἱ καὶ πλεον ἀποκαλυπτικαὶ καὶ χαρακτηριστικαί, εἶναι τῶν IRVING STONES καὶ LYNN AND GRAY POOLE.

Τὰ περὶ Σλήμαν ἐδῶ παρατιθέμενα (τὰ περὶ αὐτοῦ εἶναι πολλὰ καὶ «πολυδιήγητα») σημειοῦνται διὰ ἓνα μόνον λόγον: — διὰ νὰ ὑπομνησθῇ, διὰ νὰ τονισθῇ ὅτι — ὡς ἐκ τῶν θριαμβευτικῶν του ἐπιτυχῶν δείκνυται — τὸ κύρος τῶν ἀποψέων του ἦτο, εἶναι καὶ παραμένει τεράστιον.

Διατὶ, λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς νὰ συντασσώμεθα μετὰ τὴν γνώμην τῶν πρὸς αὐτὸν διαφωνούντων καὶ τῶν πρὸς τοῦτοις ὁμολογούντων; λαμβανομένου δὲ πρὸς τοῦτοις ὑπ' ὅψιν ὅτι ἡ ἀρνητικὴ των ἀποψις δὲν εἶναι καὶ πειστικῇ;

Ἡ περὶ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ γνωμάτευσις τοῦ Σλήμαν εἶναι γνωμάτευσις μιᾶς Αὐθεντίας, ἐνὸς Κολοσσού...

Εἰδικώτερον, ὡς πρὸς τὰ Κύθηρα, ἡ θεωρία αὐτῇ, ἡ ἀποψις αὐτῇ τοῦ Σλήμαν ὅτι δύο (2) κίονες τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ εἶναι ὄχι μόνον αὐτοῦσιοι κίονες τοῦ Ἀρχαίου Ναοῦ τῆς Θεᾶς Ἀφροδίτης, ἀλλ' ὅτι κείνται ἀμετακίνητοι ἐν αὐτῇ τῇ, ἐν τῷ Ἀρχαίῳ Ναῷ τῆς Ἀφροδίτης, θέσει, IN SITU, παμμεγίστην ἐνέχει σημασίαν καὶ ἀξίαν.

Ὁ μέγας Σλήμαν ἀποφαίνεται, ἐν προκειμένῳ, κατηγορηματικῶς ὅτι εἶναι IN SITU.

Ἡ περὶ τοῦ ἀντιθέτου ἀποψις διαφόρων, ἀρχαιολόγων καὶ μὴ, δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι καταλυτικὴ τῆς τοῦ Σλήμαν.

Καὶ ἐρωτᾶται, διατὶ ἡμεῖς οἱ Κυθηριοὶ νὰ ἐφησυχάσωμεν δεχόμενοι τὴν ἀποψιν τῶν διαφωνούντων;

Καὶ διατὶ, τὸναντίον, νὰ μὴ δεχώμεθα τὴν ἀποψιν τοῦ μεγάλου Σλήμαν;

Ἐν ὀριστικῇ ἀποδοχῇ τῆς τοῦ Σλήμαν, ἡ ἐξ αὐτῆς ἐπίπτωσις, πολλαπλῶς διὰ τὰ Κύθηρα, ἐπαφελῆς θὰ εἶναι προφανῶς μεγίστη.

Ἀμα δὲ καὶ μία σπουδαία ἰδιαιτερότης Αἰγλῆς καὶ Δόξης.

Ἐξηγησις περὶ αὐτῆς δὲν χρειάζεται. Εἶναι ἀφ' αὐτῆς πρόδηλος.

Τὸ προκείμενον θέμα πρέπει ἀπαραιτῶς νὰ τύχη μακράς, ἐμπεριστατωμένης ἐρεῦνης καὶ ἐξιδιασμένης μελέτης.

«Δὲν ἔχει κλείσει».

Ἀντιγνώμιαί, διαφωνίαι, διαμφισβητήσεις ἀπαντῶνται καὶ εἰς Ἀρχαιολογικά θέματα.

Εἰς αὐτά, μάλιστα, ἰσως συχνότερον, περισσότερον.

Συζητήσεις ἐπ' αὐτῶν — ἂν καλόπιστος καὶ στοιχειοθετημένη — ἐν συναρτήσει μὲ τὰ καθ' ἑκάστον σχετικὰ στοιχεῖα, ὁδηγεῖ εἰς τὴν προσήκουσαν συνεκτίμησιν καὶ τὴν ὀρθὴν κρισιολογίαν.

Ἀλλὰ καὶ ἐν διαμάχῃ, ὅξεια, πολλάκις — καὶ ὑπάρχουν πολλοὶ τοιαῦται περιπτώσεις — καταλείπει ἀνεπίλυτα τὰ θέματα.

Ἀλλὰ, πάντως, ἡ οἰαδήποτε διαφωνία καὶ διαμφισβήτησις δὲν δύναται νὰ λογίζεται — οὐδὲ καὶ εἶναι — καταλυτικῇ.

Πρέπει, ἀπαραιτῶς, στοιχειοθετημένη νὰ εἶναι στερρῶς ἀποδεκτικῇ. Πάντως δὲ ἀπολύτως πειστικῇ.

Ἐν προκειμένῳ, καθ' ἡμᾶς, δὲν ὑπῆρξε καὶ δὲν εἶναι.

Ὁ Σλήμαν ἐτέλει ἐν βαθυτάτῃ γνῶσει τοῦ θέματος καὶ πρὸς τοῦτοις διέθετε ἐξιδιασμένην πολυετὴ ἐμπειρίαν. Ἡ δὲ ἀποψὶς του ἐμορφώθη ἐπὶ τοποῦ μετ' ἐμπεριστατωμένην ἐξέτασιν καὶ μελέτην.

Ἡ ἀποψὶς του εἶναι ἀποψὶς Ἀρχαιολογικῆς Αὐθεντίας. Ἐνὸς Κολοσσού.

Μιάς Αὐθεντίας μὴ ποτὲ διαψευθεῖσης.

Ἐνὸς Κολοσσού πανηγυρικῶς ἐν θριάμβῳ δικαιωθέντος.

Ἡ ἀποψὶς τοῦ Σλήμαν καὶ ἐνδιαφέρει καὶ συμφέρει τὰ Κύθηρα.

Διὰ τὰ Κύθηρα, τοῦλάχιστον, «δὲν ἔχει κλείσει».

Διότι, ἀνεξαρτήτως τῆς ἰδιαιτέρας ἀρχαιολογικῆς του σημασίας, καθ' ἑαυτῆς, διὰ τὰ Κύθηρα ὁλως ἰδιαιτέρας τυγχάνει βαρύτητος τὸ θέμα αὐτό.

Ἐν τῷ μεταξύ, πάντως, θὰ πρέπει ἀπαραιτῶς — φρονούμεν — νὰ ληφθῶν σοβαρὰ καὶ θετικὰ μέτρα προστασίας καὶ διαφυλάξεως, τὸσον τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κοσμά μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀρχαιολογικοῦ «Θησαυροῦ», ὅσον καὶ ὅλης τῆς τριγύρω περιοχῆς εἰς τὸ Παληόκαστρον, δι' εἰδικῆς ἰσχυρᾶς καὶ στερεᾶς περιφράξεως, ἐπιτρεπομένης δὲ τῆς ἐκεῖ ἐπισκέψεως (ὅχι δὲ πάντως ἐντὸς τοῦ Ναοῦ) μόνον καθ' ὠρισμένας ὥρας καὶ ἡμέρας, πάντοτε δὲ μόνον τῇ αὐστηρᾷ καὶ ὑπευθύνῳ συνοδείᾳ Ἀστυνομικῶν Ὑργάνων.

Νὰ κρατοῦνται δὲ ὑπ' αὐτῶν — διὰ λόγους ἐλέγχου καὶ ἀσφαλείας — ὑποχρεωτικῶς σημειώσεις ὅλων τῶν στοιχείων τῶν Ἀστυνομικῶν Ταυτοτήτων τῶν καὶ τῶν τυχόν Διαβατηρίων τῶν, κλπ., τῶν ἐπισκεπτῶν.

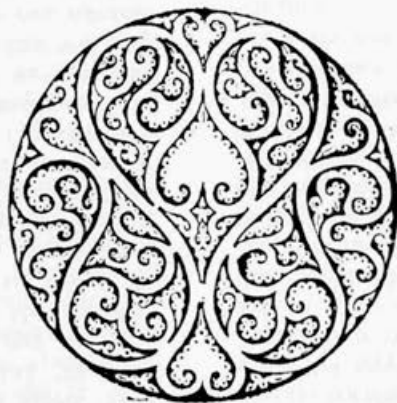
Ἡ Τοπικὴ Αὐτοδιοίκησις, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Ἀρμοδίων Ἀρχῶν, καλεῖται εἰς σύντονον ἐνέργειαν. Τοσοῦτον δὲ μάλλον, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐκ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ, τοῦ Ἱστορικοῦ, τοῦ Μεσαιωνικοῦ Παρελθόντος τῆς Νήσου, πολὺ ὀλίγα, ἀτυχῶς, ἔχουν μέχρι σήμερον περισωθῇ.

Ἐκ δὲ τοῦ Βυζαντινοῦ πολλὰ, ἀτυχῶς, ἔχουν καταστραφεῖ.

Τὰ, ἐν προκειμένῳ, τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κοσμά, τοῦ, ὡς πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ Ἀρχαιολογικοῦ Θησαυροῦ, εἶναι τὰ ἀρχαιότερα...

Οἱ Ἐπαῖοντες τῆς Νήσου καλοῦνται νὰ ἐνεργοποιηθῶν καὶ αὐτοὶ διὰ τὸ καλὸν τῶν Κυθῆρων.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (JIMMY) ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΑ ΑΚΟΥΣΘΗ ΚΑΙ Η ΑΛΛΗ ΠΛΕΥΡΑ

Ἡ Βέροια (καί όχι τά Κύθηρα) εἶναι ὁ τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰωάννου Κωττούνιου

ΓΙΩΡΓΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

1. Δεν συμφωνῶ με τον ἄκραιο τοπικισμό μερικῶν, που νομίζουν ὅτι ἡ γενετείρὰ τους εἶναι... ὁ ὁμφαλὸς τῆς γῆς καὶ τὸ μοναδικὸ φυτῶριο μεγάλων ἀνδρῶν. Ἀλλῶστε, πολλὲς φαρὲς ὁ τόπος γεννήσεως ἐνὸς σπουδαίου ἀνθρώπου εἶναι συνέπεια ὀρισμένων, τυχαίων συγκυριῶν, ὅπως συνέβηκε καὶ στὴν περίπτωσή τοῦ Ἰωάννου Κωττούνιου.

Ακόμα, ὑπάρχει δικαιολογημένος προβληματισμός γύρω ἀπὸ τὸ ἐρώτημα, γιὰ τὸ ποῖος χώρος εἶναι πιο σημαντικός, ἤλαδῃ ἐκεῖνος ὅπου γεννήθηκε ὁ ἴδιος, ἢ ὁ τόπος ἀπὸ ὅπου κατὰγονταν οἱ γονεῖς του (καὶ ἰδιαίτερα ἡ οἰκογένεια τοῦ πατέρα του) καὶ με τὸν ὁποῖο ἔτυχε νὰ συνδεθεῖ περισσότερο καὶ ὁ ἴδιος, ὅπως ἐγίνε, π.χ. στὴν περίπτωση τοῦ Δημητρίου Βικέλα, που γεννήθηκε στὴν Ερμούπολη ἀλλὰ αἰσθανόταν τὸν εαυτὸ τοῦ Βεροιώτη.

2. Αφορμὴ γιὰ τὶς σκέψεις αὐτὲς καὶ γιὰ τὸ γράψιμο τῆς μικρῆς τούτης μελέτης ἀπετέλεσε ἡ πρόσφατη δημοσίευση ἐνὸς σημειώματος τοῦ κ. Θεοδοσίου Μαυρομάτη γιὰ τὸν Ἰωάννη Κωττούνιο (1572 - 1657), τὸν γνωστὸ Βεροιώτη σοφὸ καὶ πανεπιστημιακὸ καθηγητὴ - συγγραφέα, που σπούδασε ὁμῶς καὶ ἀναδείχθηκε στὴν Ἰταλία, ἀφοῦ φοίτησε στο Ἑλληνικὸ Κολλέγιο τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου στὴ Ρώμη (στους κλάδους τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογίας) καὶ στὴν Πάδοβα, ὅπου σπούδασε τὴν ἰατρικὴ καὶ ἔτσι ἀνακηρύχθηκε διδάκτορας καὶ τῶν τριῶν σημαντικῶν ἐπιστημῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δίδαξε στο ἴδιο Κολλέγιο τῆς Ρώμης καὶ στα πανεπιστήμια τῆς Βολωνίας καὶ τῆς Πάδοβας, ἡ ὁποία ὑπῆρξε καὶ ἡ δευτέρη πόλη - ἰδιαίτερη πατρίδα του. Εκεί, τελικὰ, ἱδρύσε τὸ «Κωττούνειον» ἢ «Κωττουνιανόν» Ἑλληνομοῦσεῖον γιὰ τὰ ἐλληνόπαιδα, ὡς παράρτημα τοῦ πανεπιστημίου τῆς. Τοῦτο λειτούργησε, σχεδόν, γιὰ τρεῖς αἰῶνες, καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ 1653 μέχρι τὸ 1918 καὶ τὸ ἀξιοσημείωτο αὐτὸ γεγονός ὀφειλόταν στο σημαντικό κληροδότημα που τοῦ ἄφησε ἀλλὰ καὶ στὴν καλὴ φήμη τοῦ ἴδιου, ὡς ἀριστοῦ νεοαριστοτελικοῦ φιλοσόφου καὶ συγγραφέα. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ὁ Ἰω. Κωττούνιος (ἀπὸ τὰ 85 χρόνια τῆς ζωῆς του) ἔζησε περισσότερο ἀπὸ μισὸ αἰῶνα (1605 - 1657) στὴν Ἰταλία, ὅπου καὶ πέθανε.

Στὸ κείμενο τοῦ κ. Θ. Μαυρ. ὑποστηρίζεται ἡ πρωτάκουστη ἀποψη ὅτι ὁ Ἰωάννης Κωττούνιος γεννήθηκε στὰ Κύθηρα, ἀπ' ὅπου, δέβαια, καταγόταν ὁ πατέρας του Δημήτριος, ὅπως γνωρίζαμε ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια, ὅτι δηλαδὴ βρέθηκε στὴ Βέροια γιὰ νὰ κάμει ἐμπόριο.

Εἶναι πολὺ πιθανὸ νὰ παντρεύτηκε ἐδῶ, καὶ μάλιστα Βεροιώτισσα, γιὰτὶ ἔτσι ἐξηγεῖται καλύτερα ἡ τόσο μεγάλη ἀγάπη τοῦ Κωττούνιου πρὸς τὴ γενετείρὰ του πόλη. Ἀλλῶστε, καὶ οἱ ἄλλοι γνωστοὶ Κωττούνιοι μνημονεύουν πάντοτε τὴ βεροιώτικη καταγωγὴ τους, χωρὶς νὰ κάμουν οἱ ἴδιοι (ὁ Ἰω. Κωττούνιος καὶ οἱ συγγενεῖς του) ποτέ, ἔστω καὶ ἀπλὴ, νύξη γιὰ τὴν ἀρχικὴ καταγωγὴ τῆς οἰκογένειάς τους (ἀπὸ τὴ μεριά τοῦ πατέρα), που ἦταν ἀπὸ τὰ Κύθηρα, ὅπως σημειώθηκε.

Μία τέτοια ἀποψη, σαν τοῦ κ. Θ. Μαυρ., θὰ περὶμενε κανένας νὰ στηρίζεται σὲ κάποιο καινούργιο, ἀδημοσίευτο ἐγγραφο, ἢ, ἔστω, σὲ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα. Καὶ ὁμῶς δὲν προσκομίζεται τίποτε τὸ νέο, ἀλλ' οὔτε καν γίνεται ἡ ἐπὶ κλήση ἐνὸς παλαιοῦ σχετικοῦ στοιχείου, που, ἄλλῶστε, δὲν ὑπάρχει.

Κίνητρο λοιπὸν γιὰ τὸ ἄρθρο - ἐπιστολὴ ἦταν ἡ υπερβολικὴ καὶ κακῶς ἐννοούμενη ἀγάπη γιὰ τὴ γενετείρα τοῦ συντάκτη του, που κατέκλυσε τὴν καρδιά του, γεγονὸς που ἐμπόδισε τὸν κ. Θ. Μαυρ. νὰ ἐξετάσει τὸ σχετικὸ ζήτημα με τὴν πρέπουσα ἀντικειμενικότητα καὶ νηφαλιότητα, ἀφοῦ, μάλιστα, ἡ ἀποψη ὅτι ὁ Ἰωάννης Κωττούνιος γεννήθηκε στὴ Βέροια στηρίζεται σὲ πλήθος ἐγγράφων, ἐπιγραφῶν, εἰκόνων κλπ., που ὀφείλονται στὴν πρωτοβουλία καὶ, κυρίως, στὴ θέληση τοῦ ἴδιου τοῦ Ἰωάννου Κωττούνιου (ὅπως θὰ δοῦμε πιο κάτω) καὶ ὁ ἴδιος σὲ καμιὰ περίπτωσή δὲν μνημονεύει οὔτε τὴν καταγωγὴ τῆς οἰκογένειας τοῦ πατέρα του ἀπὸ τὰ Κύθηρα, ἐνῶ παντοῦ υπερηφανεύεται ὅτι εἶναι Βεροιώτης, γεγονός που δέχονται ὅλοι οἱ συγγραφεῖς, χωρὶς καμιὰ ἐξαίρεση.

Αφορμὴ γιὰ τὸ κείμενο τοῦ κ. Θ. Μαυρ. ἦταν ἡ δημοσίευση τῆς ἐιδήσεως ὅτι, στὶς 9.4.1982, ἐγίναν τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Κωττού-

νίου (στην προέκταση του πάρκου «Ελιά», της Βέροιας), που κατασκευάστηκε με δαπάνη του Βεροιώτη της Θεσσαλονίκης κ. Δημητρίου Πολυζωΐδη. Η τελετή έγινε με την αιγίδα του δήμου της πόλεως και μίλησε (συνοπτικά, μα πυκνά και πετυχημένα) ο πρόεδρος της Ε.Μ.Σ. καθηγητής κ. Κ. Βαδούσκος. Ακόμα, κόκκινο πανί ήταν και η δημοσίευση μιάς εκλαϊκευμένης αλλά καλογραμμένης διαλέξεως του φιλόλογου καθηγητή κ. Ηλία Τριανταφυλλίδη.

3. Ας δούμε όμως ποιές είναι οι «πληροφορίες» και οι σκέψεις του κ. Θ. Μαυρ.:

Α'. Δημοσιεύει απόσπασμα... επιστολής(!!) ενός σύγχρονου συμπατριώτη του (από τα Κύθηρα), ο οποίος του γράφει:

«Ο Ιωάννης Κατούνιος (έτσι ονομάζει τον Κωττούνιο, θέμα για το οποίο θα ασχοληθούμε στο τέλος) γεννήθη εις τα Κύθηρα, από αρχοντική οικογένεια, το 1572 και πέθανε το 1657» και ότι ο Κωττούνιος ενδιαφέρθηκε να ιδρυθεί στα Κύθηρα ένα παράρτημα του ελληνικού κολλεγίου της Πάδοβας, «... το οποίον είχε ιδρύσει κάποιος Επτανήσιος μεγαλέμπορος Παλαιοκαπάς» (SIC) κ.λ.

Έτσι, λοιπόν, καταλήγει ο κ. Θ. Μαυρ.: «Νομίζω ότι δεν χρειάζεται άλλη απόδειξη για την κυθηραϊκή καταγωγή του Κατούνιου»! Λες και το γεγονός ότι η οικογένεια του πατέρα του καταγόταν, πράγματι, από τα Κύθηρα, δεν αρκούσε να δικαιολογήσει το ενδιαφέρον του Βεροιώτη σοφού, και για τα Κύθηρα, αφού, μάλιστα, επρόκειτο για τη μόρφωση Ελληνοπαίδων σύμφωνα με το καθολικό δόγμα, που δεν μπορούσε να γίνει στη γενέτειρά του Βέροια, που ανέκαθεν ήταν ζωντανό κέντρο της Ορθοδοξίας, με 72 εκκλησίες, δηλαδή μια «Μικρά Ιερουσαλήμ», όπως επονομαζόταν.

Β'. «Ουδέν έτερον» προσηγομίζεται. Παρά ταύτα, όμως, τούτο δεν εμποδίζει τον κ. Θ. Μ. να ισχυρίζεται ότι ερεύνησε χρόνια και συγκέντρωσε στοιχεία (ποιά, άραγε;). Και φθάνει, μάλιστα, να ειρωνεύεται, γράφοντας: «... τον Κατούνιο υιοθέτησαν οι Βεροιώτες και ότι οι θεοί γονείς του φθάναν στο σημείο να του στήσουν προτομή στο πιο εμφανές μέρος της πόλης τους. Τα εγκαίνια έγιναν το 1981 (SIC). Δεν θα σχολιάσω το πράγμα. Προσωπικά, σαν Κυθηρίου, σρκούμαι να τους ευχαριστήσω για τη μεγάλη τιμή που έκαναν σε ένα συμπολίτη μας».

Γ'. Και όμως, ο ίδιος κακίζει τον εαυτό του και τους συμπατριώτες του, γιατί αγνοούν ακόμα και την ύπαρξη του «Κατούνιου». Δεν ξέρει, όμως, ότι οι Βεροιώτες, εδώ και πολλά χρόνια, του έχουν αφιερώσει ένα δρόμο της πόλεώς τους, που είναι κάθεται στην Κεντρική οδό («οδός Σοφού») και ότι μια άλλη, δεύτερη κεντρική οδός, που είναι κάθετος στη λεωφόρο Ανοίξεως και στην οδό Μ. Αλεξάνδρου (πρώην Γ. Κυρίμη ή Μούμογλου) έχει (εδώ και δέκα χρόνια) το όνομά του και, τέλος, ότι η «Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών» του δήμου της Βέροιας έχει σαν έμβλημά της (στις εκδόσεις,

στην αλληλογραφία, στα προγράμματα κλπ.) την προσωπογραφία του Ιω. Κωττούνιου.

Δ'. Τέλος, εκείνο το οποίο αποτελεί την τραγική ερωνεία στην περίπτωση είναι ότι ο κ. Θ. Μαυρ. αναδημοσιεύει (στην πρώτη σελίδα του κειμένου του) προσωπογραφία του Κωττούνιου, της εποχής του σοφού, όπου (κάτω) καταχωρίζεται το γνωστό αφιερωματικό επίγραμμα του FRAN. VANNINUS, που (σε ελληνική μετάφραση) λέγει: «(Αν) η Βέροια («VERIA»), που σε γέννησε, απέχει από τα Στάγειρα χιλιάδες (χίλια) δήματα (στάδια), συ δεν απέχεις ούτε ένα από τον Αριστοτέλη».

4. Καιρός όμως να δούμε ποιά ακλόνητα στοιχεία υπάρχουν, εδώ και αιώνες, από τα οποία αποδεικνύεται ότι ο Κωττούνιος γεννήθηκε στη Βέροια:

Α'. Ο ίδιος γράφει (1623) για τον τόπο της γεννήσεώς του: «...VERIA, MIA PATRIA...» (δηλαδή «Βέροια, η πατρίδα μου»), το ίδιο δε απαναλαμβάνει και ο συντάκτης σχετικού εγγράφου του 17ου αιώνα.

Β'. Ο Ιωάννης Κωττούνιος συνηθίζει (όπως γινόνταν εκείνη την εποχή) να αναφέρει τον τόπο της γεννήσεώς του και σε διβλία του, στα ελληνικά («... του εκ Βερροίας») στα λατινικά («VERIENSIS»).

Γ'. Στο έμβλημα - οικόσημό του, σε επίσημα έγγραφα, σε επιγραφές κτιρίων κλπ. ρητά χρησιμοποιείται η λέξη «BERIENSSI» ή VERIENSIS».

Δ'. Στη διαθήκη του μνημονεύει, ο Ιωάννης Κωττούνιος, και τη Σεμίραμη, «Βεροιώτισσα», στην οποία αφήνει κληροδότημα. Στο ίδιο έγγραφο αναφέρεται ακόμα και ο ανεψιός του Ιωάννης, από τη Βέροια, ο Κουνάλης, της γνωστής συγγενικής του οικογένειας, που συνδεόταν συγγενικά και με άλλη, περίφημη οικογένεια της Βέροιας, του Κριτοπούλου.

Ε'. Δεν είναι άσχετο, λοιπόν, και το γεγονός ότι ο Ιωάννης Κωττούνιος προσπάθησε να γίνει (χωρίς να το πετύχει) και μητροπολίτης της γεντειράς του, της Βέροιας, της «... πατρίδας μου», όπως γράφει ο ίδιος.

ΣΤ'. Εξάλλου, γνωρίζουμε ότι και άλλος, μεταγενέστερος Κωττούνιος, ο Θεοδόσιος, που ήταν γιατρός, θεωρούσε τιμή του να μνημονεύει (το 180 αι.) ότι καταγόταν από την Βέροια. Πραγματικά, ξέρομε ότι ο τελευταίος αυτός γνωστός Κωττούνιος χρηματοδότησε την έκδοση του διβλίου του Μάρκου Ευγενικού (αρχιεπίσκοπου της Εφέσου) «Κεφάλαια συλλογιστικά...» κλπ., που τυπώθηκε στη «Βιέννα» στα 1784. Στην προμετωπίδα αυτού (τού διβλίου) γράφονται, λοιπόν, και τα εξής: «... Δαπάνη μεν του Εξοχ. και Σοφολογ. Ιατρού κυρίου Θεοδοσίου Κουτουνίου του εκ Βεροίας της Μακεδονίας».

Ζ'. Τέλος, να είναι, άραγε, τυχαίο ότι ο Κωττούνιος διάλεξε να αγοράσει το οίκημά του κοντά στην εκκλησία του Αγίου Αντωνίου, πολιούχου της

Πάδοβας, όταν είναι γνωστό ότι πολιούχος και της πατρίδας του Βέρριας ήταν ο συνώνυμος όσιος Αντώνιος, ο νέος, ο Βερσιώτης και όταν, ακόμα, γεννήθηκε ο Κωττούνιος, αφού ο όσιος αυτός ήταν τιμμένος άγιος της μακεδονικής πόλεως το αργότερο από τον 13ο αι., όπως βεβαιώθηκαν τελευταία.

Νομίζω λοιπόν ότι είναι περιττό να αναζητήσουμε και άλλες αποδείξεις, γιατί αρκούν όσες αναφέρθηκαν ήδη για να κατανοήσει και ο πιο δύσπιστος τοπικιστής ότι άλλο είναι η ιστορία και η αλήθεια και άλλο η τυφλή αγάπη στον γενέθλιο τόπο...

Η'. Χρειάζεται όμως να κάνουμε και λίγες παρατηρήσεις για τους τύπους, με τους οποίους παρουσιάζεται το επίθετο του Κωττούνιου:

α) Είναι πιθανό, πράγματι, ο αρχικός τύπος να ήταν Κατούνιος, σαν υπενθύμιση του χωριού (Κατούνι Κυθήρων) της προελεύσεώς του. Βέβαια, η

εκδοχή αυτή παρουσιάζει προβλήματα, γιατί θα πρέπει, τότε, να σημαίνει, ότι το χωριό αποτελούνταν από μια οικογένεια και το Κατούνιος να ήταν προσδιοριστικό της καταγωγής της, είτε ότι επικράτησε τούτο ύστερα, όταν οι «Κατούνιοι» έφυγαν από τον μικρό τούτον οικισμό.

Πρέπει, ακόμα, να σημειώσουμε ότι το τοπωνύμιο αυτό (Κατούνι,-α) είναι συνηθισμένο και συναντιέται και σ' άλλα μέρη της χώρας.

β) Ο ίδιος, πάντως, έγραφε το επίθετό του, όπως έχει επικρατήσει, δηλαδή Κωττούνιος.

γ) Ο τύπος Κωττούνης είναι νεώτερο κατασκευάσμα.

δ) Τέλος, η γραφή Κουτούνιος κλπ., εμφανίζεται μεταγενέστερα, αν και βρίσκεται πιο κοντά στον (πιθανό σαν αρχικό) τύπο Κατούνιος.

Βέρρια

ΓΙΩΡΓΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

Κύθηρα

Επιτρέψτε, λίγη ώρα να σας κλέψω
να υμνίσω ένα τόπο μαγικό
και πού ξέρετε, μπορεί να σας μαγεψώ
όπως μ' έκανε κι αυτός να μαγευτώ.

Δυό αμμόχρυσοι γιαλοί ζευγαρωμένοι
σ' ένα αγκάλιασμα, σαν άγκυρα παλιά
φεγγαρόλουστοι κι' ηλιοστεφανωμένοι
κρυφοκλέβουν, απ' τη θάλασσα φιλιιά.

Μια πανώρια πολιτεία αγναντεύει
το φλερτάρισμα, με ζήλια από ψηλά
κι η λευκή της η δαντέλλα λες γυρεύει
να λουστεί, στα κρυσταλλένια τα νερά.

Μα ένα κάστρο, δυνατό την προστατεύει
σαν Βιγλάτορας παλιός, ιπποτικά
και ο αδιάκοπος Βορριάς, που τους χαϊδεύει
κρυφακούει τα μικρά τους μυστικά.

Την ματιά σας τώρα βλέπω μαγεμένη
Σας το είπα απ' την αρχή, τώρα είναι αργά
μην με βλέπετε ακόμα απορημένοι
μα κινήστε για τα Κύθηρα γοργά.

ΤΑΣΟΣ ΑΡΝΙΑΚΟΣ

Τὸ φανταστικό διήγημα

MIX. K. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Το φανταστικό διήγημα δεν φαίνεται να έχει πολλούς οπαδούς. Πολεμήθηκε σκληρά ιδίως απ' τους φιλοσόφους. Οι φιλόσοφοι βρίσκουν σ' αυτό ένα κόσμο διαλυμένο, ένα κόσμο που δεν είναι υπαρκτός, αποκύημα μιάς φαντασίας ερεθισμένης από τ' αλκοόλ και το όπιο, ένα καθεστώς παραφροσύνης και τρέλλας. Αλλ' η αιτία δεν είναι αυτή. Η αιτία είναι το μεγάλο ταλέντο των διηγηματογράφων που το εκπροσωπούν. Δεν είναι εύκολο δηλαδή να συναντούμε τη φαντασία του Όφμαν, που συλλαμβάνει λ.χ. έναν άνθρωπο χωρίς αντικαθρέφτισμα, χωρίς το είδωλό του να δείχνεται όταν περνά στον καθρέφτη, χωρίς σκιά έστω με κάπως πρότυπο το του Πέτρο Σλέμιλ, που φυσικό είναι να προκαλεί τον τρόπο σε όποιο απ' τα λοιπά πρόσωπα του διηγήματος το διαπιστώνει, επίσης το πάθος ενός κοσμηματοπώλη για τα κοσμήματα, που δολοφονούσε τους αγοραστές του για να τα ξαναποκτήσει, ή την φαντασία του Πόε με κείνες τις συνεδριάσεις των λοιμών και εκπροσώπων των μεγάλων ασθενειών, το χτίσιμο στον τοίχο ζωντανών ανθρώπων και άλλων παραδοξοτήτων. Το παράξενο ωστόσο είναι, πως στο φανταστικό διήγημα εκεί που σπάει το φρένο της λογικής και περιμένεις τον εκτροχιασμό του, εκεί τούτο πιλοτάρεται εξαίσια υπερπηδώντας με περίσκεψη όλα τα τερατώδη εμπόδια, το χάος της λογικής βρίσκοντας τις συγκλίνουσες λαβίδες που το συμμαζεύουν σ' ένα ολοκληρωμένο κύκλο με συμμετρική απόλυτη τελειότητα.

Διαβάζοντας τις διάφορες γραμματολογίες των Κρατών δεν πίστευα, ότι αν και σποραδικά θάβρισκα εν τούτοις υπογεγραμμένο το όνομα του Ερνέστου Όφμαν, έστω και με την πιο πάνω αποστροφή, του διαλυτικού της κοινωνίας ρόλου του, έστω και με κάποια διάθεση εξωστρακισμού αυτών των αριστουργημάτων από τα γνήσια είδη λόγου.

Φυσικά το ηθογραφικό διήγημα, στο οποίο ανήκουν όλα τα διηγήματα και το οποίο θέλει ν' αποδώσει ζωντανές και πραγματικές εικόνες της ζωής είναι ο μεγάλος κλάδος του πεζού λόγου στον οποίον εντρυφούν οι λογοτέχνες. Η ευρύτητά του επιτρέπει άλλως τε να θίγει και φανταστικές σκηνές, να σφίγγει μέσ' τους κόλπους του και τα περιπετειώδη διηγήματα και τα φανταστικά. Όμως χρέος μας είναι να μιλήσωμεν εδώ για το καθαρώς φανταστικό τούτο που μας κρατά την αναπνοή ως

ότου το διαβάσωμε, τούτο που έχει μια συντομία οπωσδήποτε, αλλά που τα τμήματά του ξεκομμένα και χαώδη στον ειρμό δίνουν την εμπειρία στο να τα ξεπεράσει η σκέψη μας έστω και με κάποιους ακροβατισμούς. Τους διαπιστώνουμε δηλαδή αντίθετα από την διάλυση του κόσμου που παρουσιάζουν μίαν μαθηματικής ακρίβειας λογική και τα δεχόμαστε σαν θέματα που μαγνητίζουν με τον εξωτισμό τους και παίρνουν κοντά τους τον στοχασμό μας. Οι οραματισμοί τους σβήνουν κάθε άλλη εντύπωση από άλλα είδη του λόγου και αναδεικνύονται αυτόματα νάναι οι μεγάλοι και υψηλοί λαρυγγισμοί των άριων της φαντασίας.

Εκατόν πενήντα χρόνια λατρεύουμε τους Πόε και Όφμαν, τους δύο αυτούς μεγάλους κίονες που στηρίζουν το αέτωμά του. Δεν τους λατρέψαμε μόνον εμείς. Τους ελάτρευσε και ο Μπωντελαίρ, ο μεγαλύτερος ποιητής των δυο τελευταίων αιώνων. Αλλ' άραγε είναι δικαιολογημένη αυτή η λατρεία;

Το φανταστικό διήγημα κρούει την πόρτα του Μυστηρίου. Δεν έχει πάτημα στην πραγματικότητα κι οδηγείται όχι μόνον από τον χώρο του σκοτεινού, αλλά και τα χάσματά του. Διαβάζοντάς το μας αναγκάζει να δεχόμαστε σαν στερεό ό,τι λέγει και ν' αφήνωμε τον εαυτό μας να πλεύσει ισορροπώντας στο μονόξυλό του. Αλλοίμονο την στιγμή τούτη αν κοιτάξωμε τα μαύρα νερά που είναι πλάι μας και περνάμε. Θα καταποντιστούμε σ' αυτά. Απάνω τους δεν βλέπομε ούτε τους ήσκιους μας, απάνω τους δεν είναι ατμοσφαιρικός αέρας... Γι αυτό το φανταστικό διήγημα ξεκινάει φαίνεται από την σκηνογραφία. Απ' ό,τι πάει να δημιουργήσει υποβολή σε μας, απ' ό,τι κάνει να φτερουγίσει η σκέψη μας έξω από το συμβατικό που γνωρίζομε. Η συλλογή μας θα μετεωρισθεί εκεί, που ο πιο παράξενος θίασος, φερμένος από ένα σιμούν, απ' ένα στρόβιλο. Θα μας παίξει το έργο του. Η σκηνογραφία ας πούμε λοιπόν, ότι είναι η εισαγωγή στον χώρο του φανταστικού διηγήματος. Πρέπει να οργανωθεί ωραία. Πρέπει να φαντάζει και ξεχωρίσει από τα συνηθισμένα πλάνα των άλλων περιγραφών. Πρέπει να έχει τις παγίδες της, τα σημεία από τα οποία ενώ ξεκινά το ομαλό και παραδεχτό θα υποστούν τούτα άξαφνα το πόλλιασμα της μετατροπής προς το τρομακτικό σε ό,τι θα επισφραγίσει το δέος. Η σκηνογραφία είναι το πρώτο υπόστρωμα της έμπνευσής του. Κύριο κατ' εξοχήν στοιχείον του.

Ἄλλο στοιχείο των φανταστικῶν διηγημάτων εἶναι οἱ οραματισμοὶ τους, ἔξω της σκέψης του φυσικοῦ ἀνθρώπου, τὸ πλάσιμο ἐνὸς ἐπεισοδίου πρωτότυπου κι εκπληκτικοῦ ἀπὸ κείνα που δεν ἀκούμε ποτέ, οὔτε υποπτευθῆκαμε πως μπορεῖ νὰ γεννήσῃ φαντασία. Ο παρὰξενος θίασος που εἶπαμε, πρέπει νὰ παίξῃ ἓνα ἔργο στην ἐντέλεια με ὅλες τις ἱκανότητές του, ἔργο τοποθετημένο μακριὰ ἀπ' τὴν λογικὴ, ἔξω ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ καὶ τις δυνατότητές της, που νὰ νικήσῃ ἐν τούτοις τὴν λογικὴ καὶ τις δυνατότητες, που νὰ μπορεῖ νὰ πει ὅτι ἐπαρουσίασεν ἐκ τοῦ μηδενὸς κάτι.

Ἀλλ' ἐδῶ καὶ στους δυὸ στυλοβάτες του φανταστικοῦ διηγήματος, που ἀναφέραμε, τους Πόε καὶ Ὁφμαν συνέβη, εἶναι γεγονός, κάτι. Ἀφήκαν νὰ ἐρεθισθῇ ἡ φαντασία τους στην ἐπίδραση τοῦ οπίου καὶ τοῦ αλκοόλ. Εἶχαν, ὅπως διαβάζομε, μιὰ δυστυχισμένη ζωὴ. Κι εἶδαν τὴν τέχνη σαν θαυμάσιο καταφύγιο. Ὅτι, ἡ τέχνη εἶναι γιὰ τους λυπημένους, εἶναι πολὺ παλιὰ ἄλλως τε δοξασία. Ἡθέλησαν ὁμῶς νὰ μὴ σταθοῦν στο σταθερὸ καὶ τὸ συγκεκριμένο της. Οἱ Ἰκαροὶ φτιάχουν φτερά κι ἀν' δεν ξεύρουν νὰ τὰ συγκολλήσουν τέλεια εἶναι ἀποφασισμένοι ὥστόσο νὰ πετάξουν ψηλά. Οἱ Πόε καὶ Ὁφμαν ἔθεσαν τὰ ονειράτα σε ἔχθρα με τὴν παγιωμένη πραγματικότητά. Στάθμισαν καλὰ τὸν χώρο που ὑψώσαν τις λάμπεις της φαντασίας τους κι ἀντίθετα με τὸν Ἰκαρο που τοῦ ἔλιωσαν τὰ κερὰ της συγκόλλησης τῶν φτερῶν του, οἱ οραματισμοὶ τους πέτρωσαν ἀπὸ τὴν καλὴν σημασίαν καὶ δέθηκαν σφιγμένοι σ' ἀρμονικὸ σύνολο. Τὸ αλκοόλ εἶχεν εὐτυχῶς ῥθεῖ ὅταν εἶχε καταστρωθῇ ἡ ἐμπνευση καὶ φυσικὰ ἄφησε τὸ ωραῖο τραγούδι του πρὶν τὸ προλάβῃ ἡ καταστροφὴ. Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ συμμετρία τῶν ἔργων τῶν διηγηματογράφων αὐτῶν κάθε ἄλλο παρὰ τὰ σημεῖα της κάμψης δείχνει. Εἶναι τούτα εὐρῶστα ἀπὸ τὴς πλευρᾶς της κλιμάκωσης. Εἶναι ἄρτια καὶ ἐστρογγύλευσαν τὸν κύκλο που τὰ περιβάλλει.

Τὰ φανταστικά διηγήματα, σαν τρίτο στοιχείο ἔχουν τὴν μάχη. Μάχονται τούτα διαρκῶς. Καὶ κατὰ πρῶτον, ὅπως εἶπαμε τὴν λογικὴ που ὁμῶς μοιραῖο ἀποβαίνει ἐτσι, νὰ μάχονται τὴν ζωὴ. Διχάζεται κατὰ ἓνα τρόπο ὁ δρόμος της σκέψης τοῦ συγγραφέα πρὸς τὸ καθημερινὸ καὶ τους οραματισμούς. Ο καθημερινὸς κόσμος δεν τους λέγει τίποτε. Ἡ καλλιτεχνικὴ τους συνείδηση τους ἐλκύει σταθερὰ πρὸς τὰ οράματα. Ἐπαναστατεῖ λοιπὸν ἡ συνείδησή τους κατὰ τὴς ἡρεμῆς καὶ γαλήνιας ἐξέλιξης. Βάζουν πείσμα πρὸς ἓνα ἰδεαλισμὸ σαφῶς διαχωρισμένο ἀπ' τις πραγματικότητες καὶ ζητοῦν τὴν νίκη του.

Τέλος τὸ φανταστικὸ διήγημα κρατεῖ καὶ τὸ δραματικὸ σε κορυφωμένο μάλιστα βαθμὸ στοιχείο. Ὅπου ἡ φαντασία τὸ ἔφτασε δεν χωρεῖ ἴσως καμμιὰ ἄλλη υποχώρηση ἀλλὰ δεν ἐπιτυγχάνεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ τὸ τέλος του. Τὰ πρόσωπά του εἰρυσκόμενα ὑπὸ παράδοξη ψυχικὴ κατάσταση μεταρσιώνονται ἐκεῖ που δεν συμβιβάζεται με τὸν ἀνθρώπινον κόσμο ἡ ζωὴ τους καὶ ἀπτονται τὴς τρέλλας. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ χαλαστῇ τὸ πυροτέ-

χνημά τους με δίκαιο τρόπο. Τούτα εἶναι τὰ στοιχεῖα που τὸ συγκροτοῦν.

Ἀπὸ ἀπόψεως κειμένου καὶ λογοτεχνικῆς διατύπωσης, τὰ διηγήματα ἀπαιτοῦν σαν δεμένα καὶ με τὴν συντομία, ἀπαραιτήτως γοργοὺς διαλόγους, με ἐφευρήματα ἐπίσης καὶ σ' αὐτοὺς τὴς φαντασίας καὶ σκέψεις ἀδρές ὥστε ἀπὸ τὸ κείμενο νὰ μὴ δίνεται λαβὴ στο νὰ υποσκαφτοῦνε. Ἀς σημειώσωμε, πως δεν ἐπιτρέπεται νὰ γίνονται σ' αὐτὰ μνείες καὶ παρεμβολές ἀπὸ ξένα κείμενα ἀφοῦ ὁ κόσμος τους ἔχει ἓνα εἶδος αὐτοτέλειας δικοῦ του ἀκριβῶς κόσμου, ἄσχετα πρὸς κάθε γνωστὸν ἄλλον. Μιὰ σειρὰ καὶ ὑψὲς δική του. Βέβαια μπορεῖ σ' αὐτὰ νὰ γίνῃ μιὰ ἀριστη ἐκμετάλλευση κάποιων ἐθιμοτυπικῶν γεγονότων, ἀλλὰ τούτο θυμίζει τὸ ριζισμό μιᾶς ἀνεμόσκαλας γιὰ νὰ υπερπηδήσῃ με κι ἀνέδουμε τὸ παρουσιασθῆν κενό. Ὅ,τι λέγεται στο φανταστικὸ διήγημα πρέπει νάχει τὴν λάμψη καὶ τὴν κόψη σπαθιοῦ, νάχει τὴν γρηγοράδα θὰ λέγαμε με τὴν ὁποία τὸ χρησιμοποιεῖ ἐκεῖνος που μονομαχεῖ, ὥστε νὰ τρυπᾷ καίρια. Ο φανταστικὸς διηγηματογράφος πρέπει νὰ γίνῃ με τους διαλόγους του ὁ μονομάχος τοῦ σκότους. Του λείπει τὸ ἐπιχειρήμα καὶ δεν τοῦ τὸ δανεῖζει ἡ ἀλήθεια. Πρέπει νὰ ξανοίξῃ με τὴν δεξιότητά του τὸ σκοτάδι καὶ νὰ μὰς παρουσιάσῃ τὸ μυστήριό του, ὅπως τὸ θέλει. Σκεφθῆτε, πως ἀν' τὴν ὑπόθεση τῶν διηγημάτων τοῦ θελήσωμε νὰ ἐξιστορήσωμε, μολονότι δείχνεται τόσο παράξενη καὶ πρωτότυπη, δεν θὰ τὸ κατορθώσουμε. Ἡ διήγησή μας δεν θὰ ἔχει τίποτε ἀπὸ τὴν σαγήνη τοῦ διηγήματος. Δεν θὰ μπορέσουμε νὰ τὴς ἐπιτύχουμε ποτέ τὴν ατμόσφαιρά του. Τὸ φανταστικὸ διήγημα ἔχει ἐτσι μιὰν ἀπατηλότητα. Φαίνεται εὐκόλο στο ν' ἀναπλάσθῃ με τὸν προφορικὸ λόγο ἐνῶ ἀντίθετα σ' αὐτὸ ὁ λόγος εἶναι τόσο στενὰ δεμένος με τὴν ὑψὲς του, ὥστε ἓνα φανταστικὸ διήγημα νὰ εἶναι πολὺ δυσκολώτερο νὰ τὸ διηγηθῇ ἔστω κι ἀκροθιγῶς, ἀπὸ ἓνα οἰονδήποτε ἡθογραφικὸ ἢ καὶ μιὰ ζωγραφικὴ ἢ μουσικὴ σύνθεση.

Σαν κείμενο τὸ φανταστικὸ διήγημα ἔχει ἀνάγκη λίγου καὶ πολὺ μικροῦ θὰ λέγαμε φωτισμοῦ. Πρέπει νὰ ἐκτυλίσσεται σε μιὰ θαμπότητα. Ὅ,τι παρουσιάζει νάναι τυλιγμένο σ' ἓνα πέπλο σ' ἓνα τυμπάνι... Δεν χρειάζεται φυσικὰ νὰ κακοποιεῖ τὴν ἀλήθεια νὰ φθάνῃ σε παρανοήσεις ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ κυλᾷ σαν κρυστάλλινον στο ρυάκι νερό. Μοιραῖως χρειάζεται νὰ κρατᾷ τους ἀπαραίτητους συμβιβασμούς που ταιριάζουν με τὸν σκοπὸ του, που τὸ υπηρετοῦν καὶ θὰ τὸ οδηγήσουν στὴ λάμψη.

Στὴν τεχνικὴ του, τὸ φανταστικὸ διήγημα εἶν' ἀκόμη πολὺ δύσκολο. Καὶ εἶναι δύσκολο γιὰ τὸ διέπει ἀταξία σκέψεων. Ἐχει συνεχῶς παρεμβολές καὶ υπεκφυγικὲς λεπτομέρειες καὶ κείνος που τὸ γράφει δεν μπορεῖ κατὰ τὴν γνώμη μου πιθανῶς νὰ τὸ συλλάβῃ στο σύνολο, ἀπριόρι δηλαδὴ, γιὰ τὴ φαντασία εἶναι σε τόσο σπιθισμό, σε τόσο ἐνταση, που εὐκόλο τοῦ σαστίζει καὶ μερδεύει τους στόχους, ξεκρεμά ἀπ' τὴν θέση τους τους εἰρμούς, τοῦ σβήνει τὴν γραμμὴ που θέλει ν' ἀκολουθήσῃ καὶ τοῦ προτείνει μιὰ νέα λύση. Ὅμως ὁ φανταστικὸς

διηγηματογράφος είναι υποχρεωμένος να το στρώσει. Να του απλώσει επίπεδες επιφάνειες, ώστε ενώ τούτο μάχεται άσπονδα την λογική με κλιμακωμένους τους συλλογισμούς να φτάσει στο να λογιευθεί απόλυτα σ' αυτό.

Το φανταστικό διήγημα όπως το αντιλαμβανόμαστε δίνεται σαν ένα θεώρημα. Πρέπει να πατήσει σε κάποιες οπωσδήποτε γνωστές έννοιες για να δαδίσει στην απόδειξή του. Φυσικά στην προσπάθεια της σωστής σειράς των εννοιών είναι δυνατόν να δοκιμασθούν άπειρες εσφαλμένες, που για να υπερνικηθούν ο διηγηματογράφος του πρέπει να έχει την εμπειρία, όχι απλώς του ταλέντου ή της τέχνης αλλά και της ζωής.

Μακρυλογήσαμε στα σημεία που το αποτελούν. Ίσως δεν τα εδώσαμεν όλα γιατί το φανταστικό διήγημα είναι λαβυρινθώδες, έχει τις απίθανες ακρότητες των συλλήψεων του ανθρώπινου μυαλού, καμιά φορά μάλιστα έχει και κάτι που αγγίζει το παιδιαρώδες, το κωμικό, όπως στα όνειρα που συνθέτουν τόσο αλλοπρόσαλλες εντυπώσεις και σκηνές και που όμως τις δεχόμαστε σαν υπαρκτές ή και όπως στους λαϊκούς μύθους που του ταιριάζουν στην ασυνέπεια. Κάποτε εξετάζοντας τα διήγηματά του Λευκαδίου Χέρν, φανταστικά μάλλον, στηριζόμενα στους Ιαπωνικούς θρύλους και παραδόσεις εκάμαμε τη σκέψη να τα εντάξωμε κι αυτά στα ηθογραφικά. Να πούμε, ότι το φανταστικό διήγημα ξεκινά κι αυτό απ' την ηθογραφία. Και τούτη η υπόθεση δεν είναι φυσικά λάθος. Ο θαυμαστός όμως τρόπος που οι Όφμαν και Πόε γράψαν τα δικά τους μας κάμουνε να τα διαχωρίσουμε μ' όση απόσταση διαφέρουν το λαϊκό από το έντεχνο τραγούδι, ο πρακτικός από τον θεωρητικό άνθρωπο.

Αλλά τώρα, ας περάσουμε με συντομία στην ζωή των δύο κορυφαίων εκπροσώπων του.

Τον Ερνέστο Χόφμαν που γεννήθηκε στις 24 Ιανουαρίου 1776 στο Καϊνίξμπεργκ και πέθανε σ' αφορητούς πόνους από παράλυση των κάτω άκρων, αποτέλεσμά της κατάχρησης του πιπτού σε ηλικία 46 χρόνων στις 25 Ιουνίου 1822, αφού η θεραπεία που εφαρμόζονταν τότε στις περιπτώσεις αυτές συνίστατο σε καυστηριασμούς κατά μήκος της σπονδυλικής στήλης που για κακή τύχη του το τελευταίο βράδυ του άνοιξαν οδυνηρότατες πληγές, θα τον βρούμε στη ζωή του να παραπαίει. Να παραπαίει συνεχώς μεταξὺ της υγείας κατάστασης και της μέσης, της οικονομικής ευχέρειας και της φτώχειας, των αξιωμάτων (αρχιμουσικού, υπαλλήλου του Ελεγκτικού Συνεδρίου και δικαστή) και της στέρησής τους να παραπαίει ως προς τα ταλέντα του (συνθέτη, μουσουργό, σκιτσογράφου, ζωγράφου και λογοτέχνη) και της αναποφασιστικότητάς του για την εκλογή του πιο ισχυρού.

Από μέρος δε των όσων τον διογραφούν, να παραπαίει στη σκέψη τους σαν μεγαλοφυής ή νοσηρός, σαν ο μοναδικός που στην διέξοδο του ταλέντου του για το οποίο σημειώνουμε πως του καταλογίζουν ότι το ύφος του ήταν ατημέλητο, παραχάραξε την αλήθεια του υπαρκτού κόσμου που ζούμε, έτσι ώστε

ο Αδόλφος Φρανκ στη «Φιλοσοφία του Ποινικού Δικαίου», λ.χ., να τον χαρακτηρίζει με την βαρειά μομφή του μυθολόγου τρομερών εφευρέσεων, που κατορθώνει να εισβάλλει στο αίμα μας το ρίγος της φρίκης.

Από μικρό παιδί ο Ερνέστος, που το πλήρες όνομά του είναι Ερνέστος, Θεόδωρος, Γκιλιέλμος ή και ένδειξη θαυμασμού στο Μότσαρτ, Αμεδαίος Όφμαν, είχε μια θλιβερή ζωή γιατί ο πατέρας του παράτησε τη μητέρα του στον αδελφό της Όττο, που του στάβη εφιαλτικός στέλνοντάς τον να μαθητέψει στο Λουθριανό σχολείο που εδιδάσκονταν Λατινικά, μόλις 6 χρόνων. Ο Ερνέστος είχε μια περιεργή και ευαίσθητη φύση. Θυμόταν στη ζωή του πως σαν ήταν μικρός, ενώ κάποιος φίλος του του πρόβαλε στον τοίχο χαρτόνινες σκιές, αυτός αναγνώρισε ξαφνικά στο αστέιο παιχνίδι την σκιά μιάς θειάς του, που είχε γίνει μοναχή και αυτού του θείου του που εφοβόταν. Μεγαλώνοντας απέφευγε ωστόσο νάναι κοινωνικός και σαν κάποιο κορίτσι τον είπε άσχημο, το επίστευσε πολύ, λέγοντας, όμως, πως ήθελε νάναι τέρας για να τον προσέχουν οι γυναίκες. Σημειώνεται ωστόσο απ' τους διογράφους του, πως είχε ένα παιδικόν έρωτα με κορίτσι καλής κοινωνικής τάξης, με το οποίο χώρισε τότε που πέθανε κι η μητέρα του και κατά την θέληση των συγγενών του, πήγε στο Γκολκράβ της Σιλεσίας να σπουδάσει νομικά. Είναι ακόμα γνωστό, πως παρά την καλή επίδοση στα γράμματα, ιδία με τη μελέτη των Καντ και Ρουσσώ, πως ό,τι από πολύ μικρόν τον συνήρπασε, ήσαν τα μαθήματα του πιάνου που του παρέδιδε ο Ποδμιέσκι. Στη μουσική προχωρούσε με αλματώδη δήματα παρά την αντίδραση του θείου του, που τον απειλούσε πως θα διέκοπτε την χορήγηση των διδασκτρων της. Ένδεκα ετών του εκδηλώθηκε και το ταλέντο της ζωγραφικής, με πιότερη επίδοση στο σκισσάρισμα. Το σκίτσο θα του γίνει αργότερα στο Πόζεϋ της Κάτω Πρωσσίας, που ήταν δικαστής, και θα προβιβαζόταν σε δικαστικόν σύμβουλον, η αιτία αρκετής δυστυχίας, επειδή σατύρισε τους δημόσιους υπαλλήλους του κι ερέθισε, με την πράξη τούτη, τον στρατηγό Ζασώτ. Μολονότι ο στρατηγός στις ανακρίσεις του δεν κατώρθωσε να εξακριβώσει την ενοχή του, τον εξώρισε στο Πλόσκ της Κολωνίας. Στο Πλοσκ που περνούσε μ' αφορητή πληγή παντρεύτηκε την γυναίκα του πούξερε πολωνέζικα και που πέρασε δυστυχισμένα μαζί του. Τον Ιούλιο του 1805 απέκτησαν το κοριτσάκι Κανηλία που τ' ωνόμασαν απ' την Αγία της μουσικής. Στο Πλοσκ άρχισε η επίδοσή του στην λογοτεχνία με την δημοσίευση στην εφημερίδα του Κότζμπου μιάς «Επιστολής Μοναχού σε Πρωτευουσιάνο φίλο του», ενώ στη μουσική σύνθεσε παράλληλα τότε δυό οπερέττες «Τον εύθυμο μουσικό» και τον «Κανουκίο ιερέα του Μιλάνου». Η είσοδος στις 28 Νοεμβρίου 1806 των γαλλικών στρατευμάτων στην Βαρσοβία είχε σαν αποτέλεσμα να τον κάνει να χάσει την δικαστική θέση, να δοκιμασθεί οικονομικά και να του αυξήσει τις στενοχώριες με τον θάνατο της αγαπημένης του κόρης και την αρρώστεια της γυναίκας του. Τότε, λέγεται, πως σε μια κρίση των νεύρων του, φαντάστηκε μια συνέντευξη με τον Ιππότη Γλουκ, που ήτανε προ εικοσαετίας πεθαμένος. Έκτοτε και μέχρι του θανάτου του σταδιοδρόμησε σαν διευθυντής ορχήστρας στο Βάμ-

δερκ και την Δρέσδη δίνοντας και τακτικές μουσικο-κριτικές συνεργασίες στην «Μουσική Εφημερίδα της Λειψίας».

Ο Όφμαν συνέθεσε μουσική για την «Γενοδέφα» του Μύλλερ (1809) και τις όπερες «Διάννα» (1809), «Σαούλ» (1811), «Θάσυλο» (1815), «Ουτίν» που είναι η καλύτερή του, κ.ά. Έγραψε μίαν ανάλυση του «Δον Ζουάν» του Μότσαρτ και τις «Ιδέες για την Μουσική» του Καρλάιλ. Το λογοτεχνικό του έργο εμφανίζεται απ' το 1814 μ' ένα τόμο πρωτότυπων φανταστικών και χιουμοριστικών διηγημάτων, που και συνάρπασαν κυριολεκτικά το κοινό. Από τα διηγήματά του αναφέρονται «Ο διάλογος με τον σκύλο Μπεργκάντζα», «Φαντασία κατά την τεχντροπία του Καλλώ». Ο Καλλώ ήταν Γάλλος χαρακτήρας (1592 - 1635), που με δυνατή φαντασία εσχεδίασε τοπία, μάχες και φανταστικές σκηνές, πάνω δηλαδή από 1500 πρωτότυπα σχέδια. Ο Όφμαν απ' το έργο αυτό είχε σκωπτικά παρωνομοσθή Όφμαν - Καλλώ. «Από τη ζωή των τριών φίλων», «Ελιξήριον του διαβόλου», «Δεσποινίς Σκούδερν», «Μαρίνος Φαλιέρος, ο Ενετός Δόγης», «Κλέιν Ζακς», «Ο μαστρο - Μαρτίνος και τα κοπέλια του», «Άνθρωποι και δυνάμεις», «Νυκτερινές Ιστορίες», «Οι ιδέες για την ζωή του γάτου Μουρ», που κι έμεινε ασυμπλήρωτο, το θεωρούμενο αριστουργηματάκι του, «Η Πριγκίπισσα Μαραμπίλλα» και «Το χρυσό κανάτι». Ο Κ. Καρυωτάκης μ' εμφανή την προτίμησή του σ' αυτόν διάλεξε να μεταφράσει στη γλώσσα μας το διηγημά του «Ο χαρτοπαίχτης».

Τρία από τα διηγήματά του επεξεργασμένα από τους Ιούλιο Μπαρμπιέ και Μιχ. Καρρέ σε λιμπρέτο, απετέλεσαν τα γνωστά «Παραμύθια» του που την μουσική τους συνέθεσε ο Ιάκωβος Όφφενμπαχ και παίζονται απ' το 1881 σ' όλες ανελλιπώς τις όπερες, και απ' τον «Καρυοθαυστή» που εμπνεύσθηκε ο Τσαϊκόφσκι την εξάισια μουσική του. Επίσης ο συνθέτης Ντελίμπ την σουίτα του «Κοπέλιους», ενώ η επίδρασή του είναι εμφανής και στις «σκηνές του δάσους» του Σούμαν.

Αλλά στα τελευταία χρόνια της ζωής του τον παρέλαβαν οριστικά τ' αλκοόλ. Σε μια ταβέρνα του Βερολίνου περνούσε τις ώρες του κι εκεί πλήθαιναν οι θαυμαστές του που πήγαιναν να τον γνωρίσουν. Τούτο του επέφερε, ως γνωστό, και τον μαρτυρικό θάνατο που περιγράψαμε.

Με τα διηγήματα ο Όφμαν θεωρήθηκε σαν ο μοναδικός στην Ευρώπη συγγραφέας φανταστικών ιστοριών κι έτυχε γρήγορα της παγκόσμιας αναγνώρισης. Η γλώσσα των διηγημάτων του χαρακτηρίστηκε όχι κι άσογη απ' τους Γερμανούς, αλλ' η πλοκή τους είναι αναμφισβήτητα κάτι που μας επιτρέπει να πούμε, πως χαράσσεται ανεξίτηλα στη μνήμη όσων τα διαβάσουν. Ποικίλλονται από λεπτές παρατηρήσεις που τους προσδίνουν στην γοητεία. Οι ήρωές του είναι οραματιστές, που ζούνε με τα καλλιτεχνικά τους όνειρα προσβλέποντες σε παραδείσιους κόσμους αδιανόητους απ' τους κοινούς ανθρώπους. Στα διηγήματα αυτά γίνεται φανερό η πάλη μεταξύ των Αστικών και των Μποεμικών αξιών. Εξ άλλου και σε

μια φράση του τονίζει ο Όφμαν σαφέστερα τούτη τη σκέψη: «... Το πεπρωμένο του Καλλιτέχνη, λέγει, είναι ν' ακολουθεί το πνεύμα του ανάμεσα απ' την απεραντωνσύνη των ονείρων του, χωρίς να σταματάει ποτέ να μαζεύει τα περαστικά λουλούδια αυτού του κόσμου». Την εξηγούμε για να εννοηθεί καλλίτερα: Κι από του να κερδίσεις, δηλαδή, μίαν αγάπη, που θα ξεφτίσουν οπωσδήποτε τα χρόνια, είναι προτιμότερο να οδηγηθείς απ' το αίσθημά σου προς ένα καλλιτεχνικό επίτευγμα: ποίημα, πορτραίτο, ή ό,τι άλλο έργο που μένει αιώνιο. Χωρίς ο Όφμαν να παραλείπει να χαράξει και το σοφό αντίρροπο της απόφθεγμα πως «η δόξα είναι ένα μετέωρο που σπάνια λάμπει στο μέτωπο του Καλλιτέχνη, προσθέτοντας, μάλιστα, και το: «Να φοβάσαι μη τυχόν ριψοκινδυνεύσεις μίαν ειρηνική ευτυχία για ένα ακάνθινο στεφάνι».

Ο Κάρολος Λαλό στ οκεφάλαιο «Ψυχολογία της έμπνευσης», της «Αισθητικής» του, κατακρίνοντας την κατάχρηση, από τους συγγραφείς, των διεγερτικών, μέμφεται τον Όφμαν ισχυριζόμενος πως τα «Παραμύθια» του είναι καθαρές παρακρούσεις, ενώ με προτοφανή ανακολουθία σ' ό,τι λέγει, ισχυρίζεται, πως τα υπό την επήρεια του αιθέρα έργα του Μωμπασάν, είναι εκτάκτως σοβαρά κι ορθολογιστικά διατυπωμένα. Την γνώμη τούτη του Λαλό δεν πρέπει να την θεωρήσουμε ανεπηρέαστη, ίσως κι από σωβινιστικούς λόγους, αλλά και γιατί ο Ουώλτερ Τόμας θεωρεί, στην ιστορία της Γερμανικής λογοτεχνίας του, τον Όφμαν, σαν τον δάσκαλο - τεχνίτη των έργων που ανάγονται στη «φαντασία που καταπλήσσει», αν και στάθηκε ανίατα αλκοολικός που κι όμως το πιστό, αντί να καταστρέψει την ιδιοφυΐα του, του γεννούσεν εμπνεύσεις εύθυμες μαζί και τρομαχτικές. Ο Α. Φίλμαρ στο περισπούδαστο έργο του, της Γερμανικής Γραμματολογίας, βρίσκει τον Όφμαν πως εξωθήθηκε αποκλειστικά προς το δρόμο της φρίκης και των τερατουργημάτων. Τον κατηγορεί φυσικά, γιατί στο έργο του συνάθροισε όλους τους τρόμους των σκοτεινών άδυτων και τους σφεντόνισε στον συνήθη κόσμο μας για να τον μεταβάλει σε καταπληκτικό χάος, αλλ' ωστόσο και παραδέχεται ανεπιφύλακτα, πως τα διηγήματά του δεν είναι ανεπιτυχή αλλ' απλώς κάπως κατώτερα από τα ειδυλικά εκείνα του μεθυγράφου Ιωάννη Παύλου Φρενδρίκου Ρίχτερ, που και τα είχε προηγουμένως μελετήσει ο Όφμαν. Τέλος, για τον Όφμαν ο Νίκος Καζαντζάκης παραδέχεται στην «Ιστορία της Ρωσικής Λογοτεχνίας» του, πως επηρέασε τον κυριώτερο αντιπρόσωπό της, της Ρωμαντικής Σχολής, τον Βλαδίμηρο Θεοδώροβιτς Οντογιέβσκι (1803 - 1860), να πλανηθεί και τούτος στα συγκεχυμένα όρια των δύο κόσμων, πραγματικού και φανταστικού, με παρεμβολές αλλοπρόσαλλων ρωμαντικών στοιχείων. Στο διηγημά του «Αυτοσχεδιαστής» ο Οντογιέβσκι δείχνει το πως ένα χάρισμα δηλητηριάζει κάποτε τη ζωή μας, αφού ο ήρωάς του, έχοντας αποκτήσει την σπάνια ιδιότητα του να βλέπει πάντοτε το βάθος κεινών που υποπίπτουν στην αντίληψή του, βλέπει λ.χ. στο φιλί της αγαπημένης του και τους σπασμούς ταυτόχρονα που κάνει

δίνοντάς το στο στόμα της, ή σε ένα κομμάτι που παίζει το βιολί, αυτά τ' άντερα του ζώου, απ' τα οποία γίναν οι χορδές του, ώστε τελικά να νοιώσει μιάν απελπιστική απέχθεια για τη ζωή.

Και τώρα, για να δώσουμε μια ιδέα απ' τις φανταστικές ιστορίες του Όφμαν θα εξιστορήσουμε όσο το δυνατόν πιο σύντομα το διήγημά του «Ο άνθρωπος με την άμμο».

Στο διήγημα τούτο, τα παιδιά μιάς οικογένειας στην ώρα της βραδυνης τους νύστας ακούν την μητέρα τους, που τους λέγει το συνηθισμένο σε παρόμοιες περιπτώσεις «πηγαίνετε να κοιμηθήτε γιατί έρχεται ο άνθρωπος, που ρίχνει άμμο στα μάτια και τους παίρνει το φως». Όμως, η προτροπή τούτη συμπίπτει και με την επίσκεψη στο σπίτι τους κάποιου άγνωστου που κλείνεται με τον πατέρα τους στο γραφείο του. Την κακιή αίσθηση των λόγων θα την νιώσουν αργότερα τα παιδιά, σαν κάποιον βράδυ ο φρικιαστικός τους άγνωστος σκοτώνει πραγματικά τον πατέρα τους.

Ο Ναθαναήλ, ο γυιός της οικογένειας, σπουδάζει τώρα στην Ιταλία, αν και αρραβωνιασμένος στην πατρίδα του με την όμορφη Κλάρα. Έχει ένα περίφημο καθηγητή της Φυσικής, που, καθώς διαπιστώνουν οι φοιτητές, κρατάει κλειστή στο δωμάτιό της, την άβγαλτη ακόμη κόρη του. Η κόρη από μακριά φαίνεται ωραιότατη, όμως γεννά κάποιους ενδοιασμούς στον Ναθαναήλ, γιατί έχει κάτι το παράξενο στη στάση της και φαίνεται όταν την κοιτά σαν ξύπνια μα και σαν να κοιμάται μαζί. Έτσι στις αρχές ο Ναθαναήλ, που άλλως τε είναι προσηλωμένος στην Κλάρα, της στέκει αδιάφορος. Με τη μεσολάβηση όμως ενός πλανόδιου πωλητή, που πουλά θερμόμετρα και φακούς και του επρομήθευσε κάποια κυάλια, την αγναντεύει απ' το παράθυρο του δωματίου του στην κάμαρά της, με περισσότερη επιμονή λατρεύοντας ιδία τα έξοχα, ακίνητά της μάτια. Ο φοιτητής μας δεν αργεί να την ερωτευθή αφάνταστα ξεχνώντας την Κλάρα.

Εδώ, πρέπει να προσθέσουμε, πως ο πλανόδιος γυρολόγος, που του πούλησε τα κυάλια, όταν παρουσιάστηκε στον Ναθαναήλ, του προκάλεσε μία ανατριχιαστική εντύπωση: του θύμιζε τον φονιά του πατέρα του, με το καλό όμως αποτέλεσμα των γυαλιών του υπερπήδησε αυτή την απέχθεια.

Λίγες μέρες μετά, ο καθηγητής ωργάνωσε σπίτι του ένα χορό. Μεταξύ των προσκεκλημένων είχε και τον φοιτητή του. Ο χορός άρχισε μ' ένα τραγούδι της κόρης, που από άποψη φωνής, φαινόταν σαν τεχνητό, μεταλλικό κάπως κι όχι πραγματικό. Ο φοιτητής που είχε καταμαγευθή από αυτήν, την πήρε και χόρεψε ή μάλλον χόρευε χωρίς καθόλου να την αφήσει όλη εκείνη την βραδυά. Τα λόγια που της έλεγε σε μια στιγμή ξεχειλούσαν: «Σου ταιριάζει αγάπη αγγέλων», «Ω, αγνό είδωλο της ευτυχίας, ρίξε μου μια ματιά σου». Της ψιθύριζε αδιάκοπα για το αίσθημά του. Εκείνη όμως με μετρημένα, σαν μηχανικά λες δήματα, χόρευε μαζί του και στα λόγια του απαντούσε με λίγα μόνο μονοσύλλαβα άχ! Όποιος άλλος αν είχε ακούσει

τα δλακώδη κείνα άχ! άχ! άχ! θάχε τόσο εκνευρισθή, που θα την εγκατέλειπε, όμως το άχ, της κόρης του καθηγητή, στην σκέψη του Ναθαναήλ έπαιρνε την διάσταση μιάς απέραντης γοητείας κι αγάπης. Έτσι, που ο φοιτητής έμεινε κοντά της ως το τέλος της βραδυάς, και χωρίς ν' αντιληφθή πως οι άλλοι καλεσμένοι φύγαν. Ο καθηγητής του το υπενθύμισε και του είπε ότι η ώρα είχε περάσει.

Κάποιοι φίλοι του την επομένη μίλησαν για κάτι το πλαστό και ψεύτικο που υπήρχε στην κόρη, καθώς και για την άψυχη καθόλου συμπεριφορά της, όμως ο Ναθαναήλ δεν συμμερίστηκε την γνώμη τους. Απ' εναντίας μάλιστα σε λίγες μέρες ετοιμάσθηκε να την ζητήσει σε γάμο.

Καθώς ανέβαινε τα σκαλοπάτια του σπιτιού του καθηγητή ο Ναθαναήλ άκουσε να γίνεται στο εσωτερικό του μια φοδερή πάλη. Βρίζονταν ακριβώς εκεί, ο καθηγητής του με τον γνωστό του γυρολόγο, των κυαλιών, και στον καυγά τραβούσαν δυνατά ο καθένας προς το μέρος του το σώμα της κόρης που δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μια κούκλα και την είχαν κυριολεκτικά διαλύσει, μέχρι που τελικά ο γυρολόγος σκότωσε τον καθηγητή, που στο μεταξύ φώναζε, πως τον ανήκει το μηχανήμα και το πνεύμα της, ενώ προφανώς κείνη (το σώμα της) ήταν του γυρολόγου. Ο Ναθαναήλ λιποθύμησε τότε και οι συμφοιτητές του έσπευσαν να τον νοσηλεύσουν για κάποιο διάστημα στο ψυχιατρείο.

Όταν συνήλθε η υγεία του Ναθαναήλ, η μητέρα του, η Κλάρα κι ο αδελφός της τον πήραν μαζί τους. Όλα στο εξής θα ήτανε ωραία. Όμως μια μέρα, καθώς περπατούσαν στην εξοχή, ανέδηκαν οι δυο, ο Ναθαναήλ κι η Κλάρα, σ' ένα ψηλό πύργο, που κι εθαύμαζαν τη θέα του. Εκεί ο Ναθαναήλ έβγαλε τα κυάλια του γυρολόγου, για να δει καλλίτερα το τοπίο, αλλ' η Κλάρα του φάνηκε ξαφνικά σαν νάταν η κόρη του καθηγητή. Του ήλθε έτσι μια δυνατή παραφορά κι επήγε να γκρεμίσει στο χάος την αρραβωνιαστικιά του. Στις φωνές της ανέδηκε γρήγορα στον πύργο κι ο αδελφός της που την έσωσε ενώ ταυτόχρονα ο Ναθαναήλ ερρίχνοντας για να σκοτωθή μόνος του απ' τα ύψη στο κενό.

Αυτές με λίγα λόγια είναι οι φαντασιώσεις του Όφμαν, γεμάτες από πλούτο περιγραφής ψυχικών καταστάσεων, που αγγίζουν, όπως είπαμε, και τον χαώδη κόσμο της τέλει παραφροσύνης. Σαν επωδό στην κάθε στιγμή τους κρατούν τις περιλάλητες αλήθειες: «Δεν έχω φτερό, γράφει στο διήγημα κάπου αυτό ο Όφμαν, για να σε ακολουθήσω στους Ουρανούς, και μένω στη γη» κι αλλού επίσης επαναλαμβάνει «τα μονοσύλλαβα της κόρης είτανε γι αυτόν μαγικά λόγια που ξάνοιγαν μπροστά του ένα κόσμο πλατωνικών ηδυπαθειών με τον ήχο τους. Βυθιζότανε στη θάλασσα ανείποτων ηδονών». Που οι σκέψεις του τούτες και τα συμπεράσματά του, μέσα απ' την θολότητα και πρισματική παραποίηση του μεθυσιού του κράτησαν ωστόσο την δι-αύγιά τους ώστε να τον αναδεικνύουν πνεύμα με σπάνια πάντοτε εγρήγορση αταλάντευτο στη γραμμή που χαράσσει.

Ο Έγδαρ Άλλαν Πόε που γεννήθηκε στη Βο-

στώνη, από ηθοποιούς γονείς στις 19 Ιανουαρίου 1809 και έκαμε σπουδές στο Πανεπιστήμιο της Βιργινίας στο Ρίτσμον, είναι η πρώτη δόξα της Αμερικανικής φιλολογίας όπως ο Τόμας Λάλου αναφέρει στην ιστορία της Αγγλικής Λογοτεχνίας.

Στην Αγγλία δέκα με είκοσι χρόνια πριν είχε διαδοθή το φρικιαστικό μυθιστόρημα από την Άννα Ράδκλιφ με τα «Μυστήρια του Ουδόλφου» (1795) που αφήσαν εποχή, τον Ματθαίο Λιούις, που έγραψε «Διηγήματα φρίκης» και την γυναίκα του ποιητή Σέλλεϋ, την Μαίρη Ούλστονκραφτ με το παρὰξενο έργο «Φραγκεστάιν» (1817), δρiscόμενο όμως στο είδος αυτού του μυθιστορήματος πάντοτε σ' υποσκελισμό απ' τα οικογενειακά, που συνηθίζονταν, ή και τα ιστορικά του Ουώλτερ Σκωτ.

Ο Έδγαρ Πόε, αποδεσμευμένος από κάθε επίδραση των ανωτέρω φρικιαστικών ιστοριών ανασήκωσεν εξ υπαρχής απ' την βάση του το φανταστικό διήγημα και το τοποθέτησε κατακόρυφα, σ' υψηλή πράγματι περιοπή. Του έδωσε δραματική δύναμη, τρόμο, κι έκπληξη, τα πάντα τυλιγμένα σε μιάν άφταστη κομψότητα, σε αισθηματικότητα και κάλλος.

Από την ζωή του γνωρίζουμε, ότι πολύ μικρός έχασε τους γονείς του κι υιοθετήθηκε από το ζεύγος Άλλαν, που φρόντισε να τον στείλει σε σχολεία της Αγγλίας για να τον μορφώσει. Κατόπιν διαπληκτισμού με τον προστάτη του ο Πόε, γιατί του αρνήθηκε τα χαρτοπαικτικά χρέη, διέκοψε τις σπουδές του και κατατάχθηκε στο στρατό, για να υπηρετήσει την θητεία του, απ' τον οποίο κι απολύθη στα 1829. Στο μεταξύ επειδή χάνονται τα ίχνη της διαμονής του, μαντεύεται, κατά τον Αλφόνσο Σεσιέ, πως ο Πόε θάρθε στην Ελλάδα (από διδλίο του με στίχους, που κυκλοφόρησε το 1830 και περιλαμβάνει τραγούδια του γραμμένα στα 1827) όπου χωρίς ν' αναφέρονται στις μάχες, που γινόνταν τότε, μιλάει για την Ελλάδα και που το πιο ωραίο ως γνωστόν από αυτά είναι το για την Ζάκυνθο.

Το ποίημα παραθέτω από μετάφραση των Ν. Σεγκύρ και Μαρίνου Σιγούρου.

Εσύ έχεις τ' ομορφότερο όνομα απ' όλα τ' άνθη
κ' η θύμησή σου μου ξυπνά ώρες ευτυχισμένες
και μου θυμίζει ωραίο νησί κάποιες χαρές και
(πάθη
και τις ελπίδες που έμειναν στα στήθη μου θα-
(μένες.

Στα πράσινά σου τα βουνά, παρόμοια μ' όπλα-
(σία
είδα το πρώτο μου όνειρο που τώρα είναι χαμένο.
Η θλιβερή του θύμηση μου φέρνει απελπισία
κάθε όμορφο, κάθε καλό για με είναι πεθαμένο.
Και τώρα πια είσαι για με νησί του υακίνθου
στη μισητή, που βρίσκομαι καταραμένη γη
μια γοητεία κάποιου παλιού λησμονημένου μύθου
που μου γλυκαίνει την πικρή, μαρτυρική ζωή.

Από το περιεχόμενό του δε φαίνεται να συνδέε-

ται ίσως με κάποιο εδώ ειδύλλιό του.

Επίσης τον ισχυρισμό του Σεσιέ μπορούμε να τον ενισχύσωμε ή και συμπεράνουμε από τον Μπωντελαίρ, που πριν ν' αναφερθή στην επίσκεψη του Πόε στην Πετρούπολη, ρωτιέται αν είχε περάσει απ' την Ελλάδα, για να καταταχθή στους φιλέλληνες που θα πολεμούσαν για την απελευθέρωση της επικαλούμενος. και την μαρτυρία του Γκριδολντ (που αναμένοντο τότε να εκδοθούν τα Απομνημονεύματά του) και στον οποίο Γκριδολντ, είχε μιλήσει ο Πόε γι αυτή του την περιπέτεια. Η δράση του Πόε στην Ανατολή, δεν έχει έτσι αποσαφηνισθή.

Με την επιστροφή απ' τον στρατό ο Πόε ξαναφιλιώθηκε με τον προστάτη του. Η γυναίκα του Άλλαν του είχε μητρική πράγματι αγάπη, αλλά η γυναίκα αυτή πέθανε κι ο προστάτης του ξαναπαντρεύθηκε μια πολύ νεώτερη του άλλην, με την οποία όμως ο Πόε συνήψε ένοχες σχέσεις κι επίκρανε ανεπανόρθωτα τον Άλλαν. Ο καπνέμπορας Άλλαν επέδειξε και για μιαν ακόμη φορά υποχωρητικότητα. Τον έμπασε στην Στρατιωτική Σχολή, απ' την οποία όμως απεδλήθη ο ποιητής.

Ο Πόε ξεκομμένος από κάθε οικονομική ενίσχυση, ρίχτηκε τότε στην δημοσιογραφία συνεργαζόμενος από το 1831—1835 σε δυό περιοδικά της Βαλτιμόρης, που τον δοήθησαν να γνωστή σαν δια-
νοούμενος και ποιητής.

Στα 1835 εξεβίωσε σε γάμο την δεκατετράχρονη εξαδέλφη του Βιργινία Κλεμ και την πήρε να εγκατασταθούν στην Νέα Υόρκη. Εκεί πεπεισμένος για τις ατυχίες του και περιφρονημένος από την κοινωνία με σπασμένο το ζήλο να εργαστεί, γνώρισε μεγάλη οικονομική δυσχέρεια κι έζησε με την γυναίκα του, που πάντοτε υπεραγαπούσε, σ' αρκετή φτώχεια. Η μελαγχολία τον ώθησε στο πιστό, απ' το οποίο όσο ζούσε η Βιργινία και της είτανε δυνατό του περιέστελε το πάθος, αλλά το 1847, μετά δώδεκα χρόνια συζυγικής ζωής, η γυναίκα του πέθανε στον τοκετό της και τότε πια ανεμπόδιστα στράφηκε στο αλκοόλ: Εγκεφαλικές βλάβες, διάφορες προς γυναίκες ερωτομανίες του παρουσιάσθηκαν και στη Φιλαδέλφεια καταλήφθηκε απ' ένα τρομώδες παραλήρημα, που με πολλή δυσκολία του το εξάλειψαν οι γιατροί. Λίγο μετά, θέλησε στο Ρίτσμον ν' αρραβωνιασθή με μια πλούσια νέα, που δεν εβράδυνε να την αφήσει για να εγκατασταθεί και πάλι στη Βαλτιμόρη. Εκεί άφραγκος κυριολεκτικά ενώ περπατούσε κατέπεσε αιφνίδια απ' το υπερβολικό μεθύσι του στις πλάκες του πεζοδρομίου κι εξεψύχισε μέσα σ' ολίγες στιγμές τις αυγινές ώρες της 7 Οκτωβρίου 1849.

Η επίδραση του Πόε στον 19ο αιώνα είναι μεγάλη. Οι Μπωντελαίρ και Μαλαρμέ που τον ελάνθαρσαν παγκόσμια, τον ανηγόρευσαν «γόη των γραμμάτων με άμεση σχέση προς τις θάνατες αλήθειες και το Θείο» οι περισσότεροι δε από τους κριτικούς που ανέταμαν το έργο του, διατύπωσαν την κρίση πως αν και ποικίλο, αποτελούμενο από ποι-

ήματα μυθιστορήματα, διηγήματα, κριτικές κλπ., παρουσιάζει διάφανη και λεπτοεργημένη την υφή του, δίνει ειλικρινείς τις συγκινήσεις και γνώσεις τις ψυχολογικές παρατηρήσεις του. Παρέχει ακόμη την υπόνοια πως παίζει στην περιοχή του υποσυνείδητου μ' έκτακτη ευστροφία και προκαλεί αφυπνισμούς έτσι που αν και εις το σύνολον το έργο τούτο δείχνεται κάπως ψεύτικο, έχει χαραχθή ωστόσο με την ενδεδειγμένη πάντα αληθοφάνειαν. Μερικοί ακόμη απ' τους κριτικούς, θεωρούν τον Πόε σαν δισύνθετη φύση, μ' εκτασιασμούς στις μαγικές ουράνιες σφαίρες αλλά και ρεαλισμόν ωμό, προσγειωμένο στην πραγματικότητα, ενώ οι φροϋδικοί δεν παύουν να του διαπιστώνουν μίαν αιμομικτικήν κάπως νεκροφιλία.

Ο Πόε απέσταξε στα πρωτότυπα διηγήματά του θα έλεγε κανείς, τις διάφορες δυστυχίες του και με το μείγμα τους έκαμε ένα νέο πιοτό δυνατό απ' την δραματικότητά τους, στιφό απ' τη φρίκη τους. Όμως ωραίο. Ωραίο έτσι που ο Μάξ Νορντάου στο «Εκφυλισμό» του δεν τολμά να τον παραπάρει και ειρωνευθή όπως τούς τόσους άλλους, που αναφέρει, αναγκάζεται δε να του ομολογήσει, πως έχει μέγα ταλέντο αλλά ταραγμένη κάπως την διάνοια.

Από τα ποιήματα του Πόε το «Κοράκι» έχει καταλάβει τις καρδιές όλων. Από τα διηγήματά του «το διπλό έγκλημα της οδού Μόργκ» «το χρυσό ζωύφιο», «ο Μαύρος γάτος», «Μια κατάβαση στο Μάϊλστρομ», «Η περιπέτεια του Γόδρων Πυμ» «ένα χειρόγραφο σε μια μποτίλια», «τα ερειπωμένο σπίτι των Ουσέρ», «Η καρδιά που ξεσκεπάζει» είναι τα πιο γνωστά. Τα πιο συγκινητικά απ' τα πεζά του είναι τα «Εις την Ελένην», «Ο υπνιάρης», «Ευλαλία», «εις μίαν μέσα εις τον Παράδεισον» και «Ελεονώρα», χωρίς να παρασιωπούμε πως και πολλά άλλα από τα διηγήματά του διεκδικούνε τα πρωτεία της αρεσκείας των αμέτρητων αναγνωστών του όπως «Η χώρα των ονείρων», «Η πόλις εις την θάλασσαν», «εν όνειρον εις όνειρον», «Γαμήλια μπαλάντα», «Αναμπέλ Λη», «Κώδωνες», «ο Κόκκινος θάνατος», το «ωσειδές πορτραίτο», «Λίγεια», «Μαρέλλα», «Μύθοι του Πεπρωμένου» κλπ. Από τις κριτικές του, τέλος, ξεχωρίζουν «η φιλοσοφία της σύνθεσης» και «η αρχή της Ποίησης».

Στις φιλοσοφικές εν γένει δοξασίες του ο Πόε πιστεύει πως η τέχνη γεννιέται απ' ένα πόνο χωρίς γιατριά, μια βασανιστική αρρώστεια, μια μεγάλη δυστυχία κι η ομορφιά δεν σύκειται μόνο από γαλήνιαν ελπίδα αλλ' ότι βρίσκεται και στην ατμόσφαιρα του τρόμου και των προαισθημάτων. Γνωρίζει ωστόσο την αιώνια ομορφιά, που μας αναμένει έπειτα απ' τον θάνατο που σαν πίσω από σχισμή της μαντε ύουμε την λάμψη κι αισθανόμαστε ενίοτε, καθώς και το καθορίζει, την «εκστατική πρόγευσή» της. Μπορούμε, λοιπόν, να βρίσκωμε στην τέχνη ένα ασφαλές καταφύγιο, που το όποιο ξεύρει και της δίνει τις υπέροχες προεκτάσεις. Το όποιο ωθεί την φαντασία να βαδίσει στο επικίνδυνο σχοινί της ακροβασίας για ν' αποδείξει, όταν κι εκτελέσει την άσκηση, το θαύμα της ισορροπίας της.

Κι εδώ τώρα θα επιχειρήσουμε ν' αναμασήσωμε σύντομα ένα απ' τα διηγήματα του Πόε, το «Νύχτα Βακχείας».

Ο εύθυμος Πρίγκιπας Πρόσπερος για ν' αποφύγει την αρρώστεια «Κόκκινος Θάνατος», που θέριζε την περιοχή που κατοικούσε, έχτισε μακριά της ένα εξωτικό σε πλούτο παλάτι κι αποτραβήχτηκ' εκεί με τους ευγενείς του περνώντας με το χορό και την μουσική αληθινές νύχτες βακχείας. Το παλάτι χτίστηκε έτσι με το ιδιότροπο γούστο του, που απετελείτο από επτά αίθουσες, που οπτικά η ματιά μπορούσε να τις χαρεί μαζί, αλλά και την πρωτοτυπία του να δοθεί στην κάθε μία απ' αυτές ένας ιδιαίτερα καθολικός χρωματισμός. Έτσι της πρώτης, που ήταν και η Ανατολική, οι τοίχοι, η οροφή και το πάτωμα, οι τάπητες, τα έπιπλα, τα στόρια των κουρτίνων κι αυτά τα τζάμια της ήταν γαλάζια, της δεύτερης πορφυρά, της τρίτης πράσινα, της τέταρτης γκρίζα, της πέμπτης κατάλευκα, της έκτης κίτρινα, και μόνο της έβδομης ο χρωματισμός παραξένευε, γιατί τα πάντα της δείχνονταν κατάμαυρα. Κανένα απ' τα δωμάτια τούτα δεν φωτίζονταν από δικό του φως, αλλά διάφοροι πυρσοί στους διαδρόμους τους δίνουν μια φαντασμαγορική χροιά. Στο έβδομο όμως, ας το τονίσουμε, το σύνολό του προκαλούσε στους φιλοξενούμενους μίαν αποστροφή κι ενέβαλε στα ζεύγη, ιδιαίτερα την νύχτα, με το φωτισμό του, ένα ακαθόριστο φόβο. Επί πλέον εκεί ήταν και το εβένινο εκκρεμές, που ο ήχος του κτυπούσε τις ώρες μ' ανατριχιαστικό ρυθμό. Έτσι, ενώ σ' όλα τα δωμάτια σκορπιόταν η χαρά και η τρέλλα, σ' αυτό το τελευταίο με την πλήρη ζοφερότητα, δεν τολμούσαν να το πλησιάσουν οι ευωχητές, που κι όταν απ' το εκκρεμές του άκουγαν τις ώρες, μια αφόρητη αγωνία κι ένα τρομερό συναίσθημα φόβου γεννιόταν στην ψυχή τους. Η μουσική τότες έπαυε μέχρις ότου περάσει η κακή εντύπωση. Το συγκλονιστικό ωστόσο γεγονός του γυρίσματος των ωρών δεν άργησε να φανεί στην πιο τρομαχτική του όψη. Γιατί, μια νύχτα, στην οποία ο Πρίγκιπας θέλησε να δώσει μια πιότερη επισημότητα κι ευθυμία κι έβαλε τους προσκεκλημένους του να μασκοφορευθούν, ακριβώς στο κτύπημα των ωρών του μεσονύχτιου, μια παγερότητα εντυπωσιακή επεκράτησε στις αίθουσες, σαν ένας ελεεινά ντυμένος προσωπιδοφόρος, σκεπασμένος απ' το κεφάλι ως τα πόδια με χλαμύδα, άγνωστος και αποτροπιαστικός καθ' όλα, παρουσιάσθηκε ανάμεσά τους. Η εμφάνισή του προκάλεσε τέτοια φρίκη, που ενώ ο Πρίγκιπας παρακάλεσε τους ευγενείς να τον απαλλάξουν της βδελυρής παρουσίας του, κανείς τους δεν τόλμησε να τον αντιμετωπίσει. Και τότες, ανεμπόδιστα πια τούτος άρχισε απ' την γαλάζια αίθουσα της Ανατολής, να δρασκελίζει, με πρωτοφανή αναίδεια και θράσος, τις διάφορες αίθουσες, φθάνοντας μέχρι και της κίτρινης (έκτης), στην οποία ο Πρίγκιπας Πρόσπερος λυσώντας από ντροπή και μίσος, πρόβαλε να τον αντικρούσει. Ο άγνωστος, μονομαχώντας μ' ένα μικρό στιλέτο με τον Πρίγκιπα, και φτάνοντάς τον στην μαύρη αίθουσα, τον ανάγκασε να βγάλει μια διάτορη κραυγή πόνου, και σε μια

στιγμή μετά, τον εξάπλωσε νεκρό μέσα σ' ένα πα-
ρατεταμένο σφασμό. Όταν οι προσκεκλημένοι
ρίχτηκαν στον άγνωστο πούχε κονέψει τώρα εκεί
προς το εβένινο ρολόγι, έμειναν κερωμένοι γιατί
κάτω απ' την μάσκα και την χλαμύδα του δεν ήταν
τίποτε τ' ανθρώπινο. Έγινε έτσι φανερό πως ο
Κόκκινος Θάνατος είχε εισορμήσει στο Παλάτι
και άπλωνε σ' αυτό απεριόριστα την κυριαρχία.

Και τούτο είναι το ωραίο διήγημα του Πόε. Το
ύψος του που, κατά τον Μπωντελαίρ, «είν' σφιχτό
κάθως οι κρίκοι μιάς πανοπλίας», και κατά τον
Πωλ Βαλερύ, «δείχνει σκέψη μαθηματικού που ανα-
λύει και ζυγίζει το κάθε τι εξαγοντας μέσα απ'
τους μαιάνδρους της μια θαυμαστή ισορροπία»,
σκορπιά πάντοτε την σαγήνη του. Γράφει λ.χ. κά-
που σ' ένα του άλλο διήγημα: «Κυλούσε ένας απα-
λοχαΐδευτος, σε κύμα, ποταμός, που ήταν θαύς,
μ' αστραφτερά νερά, πιο αστραφτερά απ' τις αμέ-
τρητες λάμπεις του κόσμου, εξόν απ' τα μάτια της
Λεωνώρας». Οι παραβολές του επίσης είν' εύστο-
χες: «Η δύναμη του πνεύματος, γράφει, της Μορέ-
λας, γιγαντώθηκε με το μέστωμα του κορμιού της»,
επίσης «απ' την πρώτη κείνη συνάντησή μας φλο-
γίστηκε η ύπαρξή μου από πρωτόγνωρες φωτιές». Ξε-
ύρει ακόμη να ρίχνει τις πινελιές της μελαγχολί-
ας με κείνα τα «ποτέ» που παρεμβάλλει, ή τις εκ-
φράσεις σαν «φερούγιζαν πέπλοι ζοφεροί πάνω
απ' τη γη». Επίσης, τέλος, και με τα λιτά λόγια
των γυναικών, που δημιουργούν εντυπώσεις φωνών
αφημένων πάνω απ' την απεραντοσύνη «θ' αφανι-
στώ...». Όλο του το διήγημα δείχνεται συχνά σαν
ένα απλωμένο πεζοτράγουδο και πολλά τους είν'
λυπητερές ελεγείες στις γυναίκες, που με δυνατό
αίσθημα κι αφοσίωση πραγματικά αγάπησε. Τέ-
λος και στα ποιήματά του ο Πόε, που είναι τόσο
υποδλητικά με την ευφάνταστη μελαγχολία του,
επέτυχε να δώσει ένα πιο προσωπικό τόνο στον ρω-
μαντισμό της εποχής του.

Κι αυτά, σε γενικές γραμμές, είναι τα όσα εί-
χαμε να παρατηρήσουμε για τους δυο αξιόλογους
θεμελιωτές του φανταστικού διηγήματος.

Στην χώρα μας, κατά την γνώμη των αισθητικών,
ο φανταστικός κόσμος δεν δημιουργεί, όπως συμ-
βαίνει με τους δόρειους λαούς, λύτρωση της Μεσο-
γειακής ψυχής, η οποία δεν κινείται σε δαιμονικές
κι άλογες δυνάμεις χωρίς να τις καθορίζει.

Στην Ελλάδα, το φανταστικό διήγημα δεν βρή-
κε αποκλειστικόν μιμητή των στυλοβατών του. Κι
αν οι Σολωμός και Πορφύρας, οι δυο ποιητές που
λατρεύσαμε, γίναν αποδεδειγμένα αλκοολικοί, χω-
ρίς να επηρεασθούν στις εμπνεύσεις τους απ' τους
οραματισμούς και τις παρακρούσεις του κρασιού,
οι διηγηματογράφοι μας αναλώθηκαν βασικά σε
ό,τι οι Βιζυηνός και Παπαδιαμάντης τους εχάρα-
ξαν: την ηθογραφία. Το ελληνικό διήγημα είναι
κατ' εξοχήν ηθογραφικό.

Βέβαια δεν είναι σπάνιο ανάμεσα στα ελληνικά
διηγήματα να ξεχωρίσουν μερικά σαν παράξενα,
που έχουν κάτι το παραμυθένιο, το μυθόπλαστο ή
και προσεγγίζουν κάποτε το τερατώδες. Όμως οι

συγγραφείς τους μεμονωμένες εις αυτά επιτυχίες
απέκτησαν. Δεν υπήρξαν της στόφας των αλκοολι-
κών, των ανθρώπων που τριγυρίζονται απ' οδυνη-
ρές και κατασκότεινες καταστάσεις, των διηγημα-
τογράφων, που φαίνονται καταπονημένοι απ' τ' α-
δυσώπητο κυνηγητό της μοίρας, εκείνων που επί
τέλους κτυπούν στ' αδιέξοδο της κραιπάλης τους
την πόρτα του σπιτιού των φαντασμάτων και του
δαίμονα.

Φιλοσοφικά, το είδος του διηγήματος ανταπο-
κρίνεται στην παραστατική και μόνον ενέργεια της
ψυχής να συλλαμβάνει καινοφανείς μορφές, παίρ-
νοντας το ξεκίνημά τους απ' τις αισθήσεις κι αντι-
κατοπτρίζοντάς τες στη μνήμη, ώστε τούτη να τις
μεταπλάθει σ' απεριόριστο βαθμό. Το φανταστικό
διήγημα στη χώρα μας, οσάκις δεν θέλει να είναι
μίμηση των δυο μεγάλων εκπροσώπων του, που α-
ναφέραμε, των Όφμαν και Πόε, ξεκινάει πιο φυ-
σικά, αν και χωνεμένο συνήθως μέσ' στο γενικώτε-
ρο είδος του.

Ένα αβίαστο, κι όμως χαριτωμένο φανταστικό
διήγημα, είναι «Ο Τρελλός Βασιλιάς της Αθήνας»,
του Δημ. Καμπούρογλου, πούναι και το πρώτο απ'
τα διηγήματά μας, γραμμένο στη δημοτική γλώσ-
σα, προγενέστερο δηλαδή του «Ταξιδιού» του Ψυ-
χάρη. Όπως γνωρίζουμε, εκμεταλλεύεται ένα ιστο-
ρικό γεγονός του 1688, όταν ο Μοροζίνης με τους
Ενετούς, κατέλαβε την Αθήνα απ' τους Τούρκους,
για ένα πολύ μικρό διάστημα, και εγκαταλείπον-
τάς την ανάγκασε τους Αθηναίους να μπουέ στα
πλοία και σκορπίσουνε στη Σαλαμίνα και τις γύ-
ρω περιοχές, για τον φόβο, φυσικά, των αντιποι-
νων. Τότε, κατά το διήγημα, ο μονοδικός άνθρωπος
που της απέμεινε, ήταν ο Τρελλογιάννης με το σκυ-
λί του, που περιερχόμενος στα σπίτια και μη πι-
στεύοντας στην ερημιά της, ρωτούσε περιπαιχτικά
τον σκύλο του, σαν και νάταν οι άνθρωποι τους, τις
απαραίτητες ερωτήσεις: «πώς τα περνά με τους
Ενετούς» κ.ά. Περιπλανώμενος ο Τρελλογιάννης
στην ακατοίκητη πόλη, έφτασε, επιτέλους, και στο
κέντρο της αγοράς της, που οι σκύλοι κι οι γάτες
προσπαθούσαν να φάνε ζωντανόν ακόμα ένα ψωρα-
λαίο της γαΐδαρο. Ο τρελλός έσωσε το γαΐδαρο.
Απ' τα κελάρια των σπιτιών συντήρησε τα ζώα,
που πρόθυμα πια τον υπακούανε κι έγινε βασιλιάς
τους. Όμως η βασιλεία του αυτή κάποτε έληξε.
Οι Αθηναίοι ξαναγύρισαν στην πολιτεία τους και
κάθε ζώο υποδέχθηκε πασίχαρα τον αφέντη του,
αφήνοντας πάλι μόνον τον Τρελλογιάννη με τη συν-
τροφιά του σκύλου του.

Συστηματικώτερα απ' τους παλιούς διηγηματο-
γράφους μας, υπηρέτησαν το παράξενο μάλλον κι
όχι γνήσιο φανταστικό διήγημα, οι Ν. Επισκοπό-
πουλος (SEGUR), Ιωάννης Κονδυλάκης στο «Μαύ-
ρο Γάτο» αποκλειστικά, κι ο Δημοσθένης Βουτυ-
ράς. Πολλά απ' τα διηγήματα του τελευταίου, που
ο Άριστος Καμπάνης τα θεωρεί σαν νευρασθενικές
φαντασιώσεις, έχουν απορροφήσει το χρώμα της
φαντασίας, που χρειάζεται, για να παρεκκλίνουνε
αισθητά απ' την ηθογραφία. Θάταν άσκοπο όμως
εδώ να τα επαναλάβουμε γιατί, όσο κι αν ζητάμε

το μέστωμα του φανταστικού διηγήματος σε μας, τούτο φαίνεται ν' απαιτεί ένα πιο προνομιούχο τάλεντο, κάτι που δεν μπορεί ν' αποκτηθεί μ' οποιαδήποτε άσκηση ή μίμηση. Το φανταστικό διήγημα προϋποθέτει ένα κατόρθωμα πυρακτώματος της σκέψης σπανιώτατο και μεμονωμένο τόσο, που διακώ-

σια χρόνια απ' την εμφάνισή του και δώθε, δεν μπόρεσε να συγκεντρώσει οπαδούς που να χαράξουν τα ονόματά τους πλάι στο ζεύγος των μεγάλων, Πόε και Όφμαν.

ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Στό Αύγουστιάτικο κυνήγι

Ντουφέκι στο χέρι,
Με σάκκο στον ώμο,
Φυσιγγια στη μέση,
Βαδίζω στον κάμπο
Με βήματ' αργά...
Ο ήλιος φλογώνει
Κι η άπνοια ξαπλώνει
Το πέπλο της πάνω στη γη
Και μέσα τυλίγει
Και σβήνει και πνίγει
Σκιρτήματα, πόθους
Και κάθε χαρά.

Μα να ξάφνου χάδι
Το πέλαγο στέλνει
Πνοούλα δροσάτη
Λεπτή κι απαλή!
Τα φύλλα θροούνε
Ζωούλες σκιρτούνε,
Πουλάκια πετούνε,
Το κέφι θεριεύει
Κι απλώνει φτερά
Σε κόσμους γαλαξίους
Γεμάτους χαρά.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΟΝΤΑΡΑΚΗΣ

Μια διευκρίνισις

Κύθηρα, 18 Μαΐου 1986

Προς την Διεύθυνσιν
του περιοδικού
ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ
ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Κύριε Διευθυντά,

Εις το κυκλοφορήσαν υπ' αριθ. 13 τεύχος των μηνών Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 1986 του εκλεκτού περιοδικού σας «Τα Πνευματικά Κύθηρα» και στις σελίδες 11—12 δημοσιεύεται ευθυμογράφημα του κ. Κώστα Βαρδάρη, με τον τίτλον «Γεροντικές διαολίες», εις το οποίον, εξ εσφαλμένων προφανώς πληροφοριών, αναφέρεται ότι ο προσποιηθείς τον ετοιμαθάναντον φαρσέρ που κατεταλαιπώρησε τον μακαρίτην μαστρο - Γιάννη Καργιάτζουλα, ήταν ο αείμνηστος τσαγκάρης και ονομαστός βιολιτζής του Τσιρίγου Κώστας Λεουσάκης.

Επειδή συμβαίνει να γνωρίζω τα πράγματα από

πρώτο χέρι, θεωρώ σκόπιμον να συμπληρώσω, απλώς και μόνον δια την ιστορίαν, ότι ο ετοιμοθάνατος φαρσέρ δεν ήταν ο μακαρίτης Κώστας Λεουσάκης, αλλά ο επίσης μακαρίτης και γνωστός φαρσέρ παππούς μου μαστρο - Θεωδωρής Π. Αρώνης, που διατηρούσε το εργαστήρι του — σιδηρουργείον — στην αρχή της Χώρας απέναντι από του Πονηρού το σπίτι. Πράγματι δε, όταν έφθασαν εκεί, ο παππούς μου, προς μεγάλην έκπληξιν του μαστρο - Γιάννη, πήδησε κάτω από το μουλάρι, ευχαριστήσας γελαστός τον μαστρο - Γιάννη, ο οποίος όντως καταθυμωμένος και παραμιλώντας διάφορα κοσμητικά επίθετα, επαρασημοφόρησε τον παππού μου με το παράσημο των πέντε ή μάλλον των δέκα δακτύλων, αλλά και δεν του ξαναμίλησεν έως το τέλος της ζωής του.

Ευχαριστώ δια την φιλοξενίαν

Μετὰ τιμής
ΘΕΟΔ. Π. ΑΡΩΝΗΣ

